

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie –
Spolková republika Německo a Spojené království Velké
Británie**

Anna Fesenko

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anna Fesenko

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Spolková republika Německo a Spojené království Velké Británie

Název anglicky

Unemployment in selected states of the European Union – the Federal Republic of Germany and the United Kingdom of Great Britain

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie: Spolková republika Německo a Spojené království Velké Británie. Dílčím cílem je identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných regionech a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů.

Metodika

Práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí a Eurostatu. V práci budou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, nabídka práce, poptávka po práci, aktivní a pasivní politika zaměstnanosti, úřad práce, rizikové skupiny nezaměstnaných

Doporučené zdroje informací

BUCHTOVÁ, B. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. 1.vyd. Praha : Grada Publishing, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

CIHELKOVÁ, Eva, KUNEŠOVÁ, Hana, a kol. Světová ekonomika: novějevy a perspektivy. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2006. ISBN 80-7179-455-4.

HALÁSKOVÁ, R. Trh práce a politika zaměstnanosti. Ostrava : Ostravská univerzita, 2002. ISBN 80-7042-595-4.

HOLMAN, R., a kol. Dějiny ekonomického myšlení. 2. vydání. Praha: nakladatelství C. H. Beck, 2001. 544 s. ISBN 80-7179-631-X.

KOTÝNKOVÁ, Magdaléna, NĚMEC, Otakar. Lidské zdroje na trhu práce. Havlíkův Brod: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 23. 12. 2019

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 1. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Spolková republika Německo a Spojené království Velké Británie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. března 2021

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Elizbaru Rodonaia, Ph.D. za jeho odbornou pomoc a rady, které mi poskytl v rámci zpracování této práce.

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Spolková republika Německo a Spojené království Velké Británie

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost ve Spolkové republice Německo a Spojeném království Velké Británie ve vybraném období (2010-2020). Dílčím cílem je identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných zemích a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů. Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je zpracována formou literární rešerše s využitím analýzy odborné literatury českých a zahraničních autorů. V praktické části práce je provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách – pracovní síla, míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti dle metodiky ILO (Mezinárodní organizace práce). Je provedená analýza a komparace trhu práce vybraných zemí za použití ukazatelů míry zaměstnanosti a nezaměstnanosti. K tomu jsou použita statistická analýza dat a grafické znázornění trendů. Aktuální data jsou čerpána z dostupných zdrojů statistických úřadů vybraných zemí, Eurostatu, Světové banky. V práci jsou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy. V práci je zjištěno, že trend stárnutí obyvatelstva ovlivňuje trh práce a systém sociální podpory zemí. Legální migrace nemá dopad na zvýšení zátěže systému sociální podpory. Je zjištěno, že ženy a mládež v Německu nejsou tak významně ohroženy nezaměstnaností, jako tyto skupiny obyvatelstva ve Spojeném království a v celé EU.

Klíčová slova: nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, nabídka práce, poptávka po práci, aktivní a pasivní politika zaměstnanosti, úřad práce, rizikové skupiny nezaměstnaných

Unemployment in selected states of the European Union – the Federal Republic of Germany and the United Kingdom of Great Britain

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to analyze unemployment in the Federal Republic of Germany and the United Kingdom in the selected period (2010-2020). The partial goal is to identify the main factors influencing unemployment and labor market problems in selected countries and to perform a comparative analysis of time series of macroeconomic indicators. The work is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part is processed in the form of literary research using the analysis of professional literature of Czech and foreign authors. In the practical part of the work is an analysis of basic macroeconomic indicators related to unemployment in selected economies - labor, employment rate and unemployment according to the methodology of the ILO (International Labor Organization). An analysis and comparison of the labor market of selected countries using employment and unemployment rate indicators is performed. Statistical data analysis and graphical representation of trends are used for this. Current data are drawn from available sources of statistical offices of selected countries, Eurostat, and the World Bank. The work uses mainly methods of description and comparative analysis. The thesis shows that the aging trend of the population affects the labor market and the social support system of countries. Legal migration has no impact on increasing the burden on the social support system. It is found that women and young people in Germany are not as significantly at risk of unemployment as these population groups in the United Kingdom and across the EU.

Keywords: unemployment, unemployment rate, labor market, labor supply, labor demand, active and passive employment policy, labor office, risk groups of the unemployed

Obsah

1	Úvod	13
2	Cíl práce a metodika	14
2.1	Cíl práce	14
2.2	Metodika	14
3	Teoretická východiska	16
3.1	Práce a její význam v životě lidí	16
3.2	Trh práce	18
3.2.1	Poptávka po práci	19
3.2.2	Nabídka práce	20
3.2.3	Rovnováha na trhu práce	21
3.3	Nezaměstnanost	23
3.3.1	Typy nezaměstnanosti	24
3.3.2	Míra nezaměstnanosti	25
3.3.3	Přirozená míra nezaměstnanosti	26
3.3.4	Metody sběru a zpracování dat ve statistikách trhu práce v Německu	27
3.3.5	Metody sběru a zpracování dat ve statistikách trhu práce ve Spojeném království	29
3.4	Aktivní a pasivní politika zaměstnanosti	30
3.4.1	Aktivní politika nezaměstnanosti	30
3.4.2	Pasivní politika nezaměstnanosti	31
3.5	Domácí produkt	33
3.5.1	Hrubý domácí produkt	33
3.5.2	Metody výpočtu HDP	34
3.6	Inflace	35
3.6.1	Metody výpočtu inflace	35
3.6.2	Dopady inflace na ekonomiku	35
4	Praktická část	37
4.1	Základní charakteristika Německa a Spojeného království	37
4.1.1	HDP Německa a Spojeného království	38
4.1.2	Inflace v Německu a Spojeného království	42
4.1.3	Státní rozpočet Německa a Spojeného království	44
4.1.4	Obyvatelstvo Německa a Spojeného království	46

4.1.5	Obyvatelstvo Spojeného království	50
4.1.6	Migrační krize	53
4.2	Pracovní síla a zaměstnanost Německa a Spojeného království.....	55
4.2.1	Pracovní síla Německa a Spojeného království	55
4.2.2	Zaměstnanost v Německu a Spojeném království	56
4.3	Nezaměstnanost v Německu a Spojeném království.....	59
4.3.1	Nezaměstnanost žen	61
4.3.2	Nezaměstnanost mládeže	64
4.3.3	Nezaměstnanost podle úrovně vzdělání obyvatel.....	66
4.3.4	Volná pracovní místa	68
5	Výsledky a diskuse	70
5.1	Shrnutí hlavních výsledků analýzy.....	70
5.2	Diskuse o zátěži systému sociálního zabezpečení	72
5.2.1	Stárnutí obyvatelstva.....	72
5.2.2	Zaměstnanost státních příslušníků třetích zemí	73
6	Závěr	75
7	Seznam použitých zdrojů	76

Seznam obrázků

Obr. 1 Křivka poptávky po práci	19
Obr. 2 Křivka individuální nabídky práce	21
Obr. 3 Rovnováha na trhu práce	22

Seznam tabulek

Tab. 1 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle pohlaví, 2010-2019	47
Tab. 2 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle věku, 2010-2019	49
Tab. 3 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle občanství, 2014-2019	49
Tab. 4 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle pohlaví, 2010-2019	51
Tab. 5 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle věku, 2010-2019	52
Tab. 6 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle občanství, 2014-2019	53
Tab. 7 Pracovní síla Německa, Spojeného království a EU, 2010-2020	55
Tab. 8 Zaměstnanost – poměr k populaci (15+) podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020	57

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj HDP, mld. USD, běžné ceny, Německo a Spojené království, 2010-2019	38
Graf 2 Tempo růstu HDP, běžné ceny, %, Německo a Spojené království, 2010-2019	39
Graf 3 Vývoj HDP na obyvatele, běžné ceny, USD, Německo, Spojené království, EU, 2010-2019	42
Graf 4 Vývoj míry inflace, %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2019	43
Graf 5 Státní rozpočet Německa a Spojeného království, % na HDP, 2010-2019	44
Graf 6 Počet obyvatel Německa podle pohlaví, 2010-2019	47
Graf 7 Počet obyvatel Německa v produktivním věku (15-64 let), tis. osob, 2010-2019	48
Graf 8 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle občanství, 2014-2019	50
Graf 9 Počet obyvatel Spojeného království podle pohlaví, 2010-2019	51

Graf 10 Počet obyvatel Spojeného království v produktivním věku (15-64 let), tis. osob, 2010-2019	52
Graf 11 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle občanství, 2014-2019	53
Graf 12 Zaměstnanost – poměr k populaci (15+) podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020	56
Graf 15 Zaměstnanost v zemědělství, %, Německo a Spojené království, 2010-2020	58
Graf 16 Zaměstnanost v průmyslu, %, Německo a Spojené království, 2010-2020	58
Graf 17 Zaměstnanost ve službách, %, Německo a Spojené království, 2010-2020.....	59
Graf 18 Míra nezaměstnanosti podle ILO, %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2020.....	60
Graf 19 Tempo růstu míry nezaměstnanosti, %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2020.....	61
Graf 13 Zaměstnanost žen, podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020	62
Graf 14 Zaměstnanost mužů, podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020	62
Graf 20 Míra nezaměstnanosti žen, %, Německo, Spojené království, 2010-2020.....	63
Graf 21 Míra nezaměstnanosti mužů, %, Německo, Spojené království, 2010-2020 ...	64
Graf 22 Míra nezaměstnanosti mládeže (15-24 let), %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2020	65
Graf 23 Nezaměstnanost lidí se základním vzděláním, %, Německo a Spojené království, 2010-2019	66
Graf 24 Nezaměstnanost lidí se středoškolským vzděláním, %, Německo a Spojené království, 2010-2019	67
Graf 25 Nezaměstnanost lidí s vysokoškolským vzděláním, %, Německo a Spojené království, 2010-2019	68
Graf 26 Počet volných pracovních míst (čtvrtletní údaje v tisících pracovních míst), Německo a Spojené království, 2017-2020	68
Graf 27 Ukazatel „Age dependency ratio“, Německo a Velká Británie, 2010-2019 ...	73
Graf 28 Míra zaměstnanosti podle státní příslušnosti, Německo a Velká Británie, 2010-2019.....	74

1 Úvod

Nezaměstnanost je významný jev, který má značné socio-ekonomické dopady. Vysoká nezaměstnanost neumožňuje efektivně využívat pracovní zdroje země a negativně ovlivňuje jednotlivce. Velmi nízká nezaměstnanost může ovšem vyvolat také negativní dopady na ekonomiku země a zvýšit tlak na pracovní trh. Nezaměstnanost je tradičně vnímána jako problém méně rozvinutých zemí, ale může postihnout i velmi vyspělé země.

V této práci je věnována pozornost vývoji nezaměstnanosti ve vyspělých zemích EU – Německu a Spojném království. Důvodem zvolení těchto zemí pro zpracování bakalářské práce je v tom, že podle mého názoru, může příklad nejúspěšnějších ekonomik EU posloužit jako dobré vodítko pro efektivní řízení trhu práce v jiných zemích. Další důvod spočívá v tom, že se osobně zajímám o pracovní uplatnění v těchto zemích. Jsou pro mně atraktivní kvůli dobrým podmínkám práce, nabídce stáží a praxe, vysokému potenciálu z hlediska rozvoje (podniky se ve vyspělé ekonomice rozvíjí a poskytují příležitosti pro osobní rozvoj svým pracovníkům).

Je zřejmé, že současné trendy ovšem ohrožují trh práce ve vybraných vyspělých zemích. Otázkou je, jak silný dopad má současná nepříznivá situace tyto problémy a jak vlády těchto zemí se snaží a nimi vypořádat.

Migrační krize 2014-2015 let a současná koronavirová krize pravděpodobně ovlivnila trh práce a nezaměstnanost v těchto zemích. Trend stárnutí obyvatel a otázka nekontrolovaných migračních toků z třetích zemí jsou pro vyspělé země zejména aktuální. Vzhledem k tomu, že na rozvoji vyspělých zemí, jako jsou Německo a Spojené království, je závislá řada dalších ekonomik, je téma práce velmi významná.

V důsledku pandemie koronavirů je trh práce pod silným tlakem ve všech zemích. Poptávka po nové pracovní síle se skutečně zhroutila. Počet nezaměstnaných na pozadí pandemie prudce roste, navíc mnohým pracovníkům hrozí přesun do práce ve zkráceném rozvrhu (a za menší plat). Situace se zhoršuje zpomalením ekonomiky, potíží podnikání v nejvíce ohrožených odvětvích (cestovní ruch, gastronomie, maloobchod atd.). Po uvolnění karanténních omezení se ekonomika zemí začíná oživovat, ale kolaps byl tak výrazný, že úplné oživení ukazatelů bude muset dlouho čekat. Druhá vlna pandemie způsobila opakovaný pokles, a podmínila ještě pesimističtější předpovědi a ztrátu důvěry jednotlivců a firem v ekonomiku.

2 Cíl práce a metodika

Bakalářská práce je věnována problematice nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie – Spolková republika Německo a Spojené království Velké Británie (dále zkráceně „Německo“ (DE) a „Spojené království“ (UK).

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost ve Spolkové republice Německo a Spojeném království Velké Británie ve vybraném období (2010-2020). Dílčím cílem je identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných zemích a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů.

2.2 Metodika

Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické.

Teoretická část je zpracována formou literární rešerše s využitím analýzy odborné literatury českých a zahraničních autorů, čerpány jsou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V této části je vymezena podstata pojmu „práce“ a její význam, je objasněn mechanismus fungování trhu práce, jsou popsány typy nezaměstnanosti a metody měření nezaměstnanosti. Součástí teoretické části práce je charakteristika souvisejících makroekonomických pojmů – domácí produkt a inflace. Je uvedena také charakteristika aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti ve vybraných zemích.

Na začátku praktické části je provedená základní socio-ekonomická analýza vybraných zemí za použití následujících ukazatelů:

- ukazatele hrubého domácího produktu (HDP) v běžných cenách: objem HDP, tempo růstu HDP, HDP na obyvatele,
- inflace, měřená ukazatelem CPI (Consumer Price Index),
- saldo (schodek / přebytek) státního rozpočtu – objem a podíl na HDP země,
- demografické ukazatele: počet obyvatel, struktura obyvatelstva podle pohlaví, věku, občanství.

Dále je v praktické části provedená analýza trhu práce vybraných zemí. Je sledován vývoj následujících ukazatelů:

- velikost pracovní síly,
- celková míra zaměstnanosti,
- podíl jednotlivých sektorů ekonomiky na celkové zaměstnanosti,
- míra celkové nezaměstnanosti,
- míra nezaměstnanosti žen,
- míra nezaměstnanosti mládeže,
- míra nezaměstnanosti obyvatel podle úrovně vzdělání,
- počet volných pracovních míst.

V rámci analýzy ekonomických a demografických trendů bude pokoušeno vymezit příčiny a faktory, které je způsobily (např. změny ve fiskální a daňové politice země, opatření politiky zaměstnanosti, vnější faktory – vlivy zahraničních trhů a změn na mezinárodní aréně apod.). Budou použity vlastní úsudky, odborná literatura a také základní metody korelační analýzy. Pomocí nástrojů programu Excel bude vypočítán koeficient korelace, který popíše sílu závislosti mezi proměnnými (např. tempo růstu HDP a inflace) a proveden oboustranný F-test pro účely zamítnutí nulové hypotézy a prokázání statistické významnosti výsledků na hladině spolehlivosti 95 %.

Metoda komparace je použita pro srovnání vybraných ukazatelů dvou zemí. V některých případech jsou pro lepší srovnání použity relativní ukazatele: podílové ukazatele (např. podíl vybraného ekonomického sektoru na celkovém HDP země, podíl vybraného ekonomického sektoru na celkové zaměstnanosti země) nebo ukazatele tempa růstu (meziroční procentuální změna hodnoty ukazatele).

Aktuální data budou čerpána z dostupných zdrojů statistických úřadů vybraných zemí, Eurostatu, Světové banky. V práci budou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy.

3 Teoretická východiska

Na pojem „práce“ je možné pohlížet z různých úrovní. Na začátku práce je definována role práce v životě jedince a její úloha v systému vztahů na úrovni podniků a celých ekonomik. Stejně jako pojem „práce“ souvisí s různými oblastmi života, lze na nezaměstnanost a její dopady pohlížet z různých úhlů pohledu. M této práci je pozornost věnována zejména ekonomickým aspektům nezaměstnanosti – její druhům, příčinám, metodám měření, způsobům boje proti negativním dopadům nezaměstnanosti.

3.1 Práce a její význam v životě lidí

Problematicke práce jako jedné z nejdůležitějších složek života společnosti se věnuje mnoho teoretiků v oblasti sociologie, psychologie, ekonomiky. Pojem práce je vykládán poměrně široce. V českém jazyce má slovo práce mnoho významů a může se používat např. pro označení dokončeného díla (např. uměleckého) či fyzikální veličiny (Význam-slova.com, 2020). V této práci je slovo práce spojeno s lidskou činností a výrobními vztahy.

Existují názory, že se člověk setkává s prací již od okamžiku svého narození. Andreev (2019, s. 63) naznačuje, že zvládnutí základních dovedností (chůze, mluvení, čtení a psaní atd.) v určitém smyslu lze již nazvat prací. Upozorňuje na to, že zejména důležitou prací je „naučení se pracovat“ – to znamená zvládnutí dovednosti výběru prostředků a jejich správného použití za účelem dosažení požadovaného výsledku.

V marxismu byla práce považována za seberealizaci a vyjádření vnitřního světa člověka. Sociolog I. Kon uvádí: „*podstata Já není dána jen tím, co jedince podmiňuje a co do něho „vstupuje“ (psychofyzilogické vlastnosti, sociální podmínky, výchova atd.), ale i tím, co z něho „vystupuje“, co vzniká jeho vlastní tvořivou aktivitou.*“ (Kon, 1988, s. 227). Tímto výrazem je zdůrazněná role práce v životě člověka: je „výstupem“ jeho aktivity a představuje podstatu sebevyjádření. Lze v tom najít určité propojení s nejvyššími stupni lidské motivace podle Maslowové pyramidy potřeb (viz např. Plamínek, 2010, s. 74-75).

Práce je nutná zároveň pro uspokojení základních potřeb člověka – fyziologických a bezpečnostních. Kocianová (2010, s. 28) uvádí, že finanční odměna, kterou jedinec získává za práci, podmínky práce a jistota zaměstnání pomáhají uspokojit existenční a bezpečnostní potřeby. Pro některé lidi je práce významnou hodnotou v jejich

životě – bez své práci nemohou představit život, práce jim umožňuje získat požadovaný sociální status a vnímání okolím, uplatnit své schopnosti a záměry.

Úlohu práci lze najít v dalších teoriích potřeb – např. v Alderferovi teorii ERG, která postihuje tři kategorie potřeb: existenční, vztahové a růstové (Kocianová, 2010, s. 29-30). Práce umožňuje naplnění existenčních potřeb (získáním platu a materiálních předmětů), vztahových potřeb (získáním určitého pochopení, potvrzení a vlivu ve společnosti), růstových potřeb (využitím příležitostí k růstu a rozvoji).

Sidorina a Pronina (2018, s. 128) upozorňují na to, že postoj k práci nebyl zdaleka vždy jednoznačný a tradiční přístup k práci se v moderním světě mění. Důvodem je mnoho procesů: krize evropské kultury, rozvoj vědy a techniky, zásadní sociální a ekonomické transformace. Je zajímavé, že všichni autoři, jejichž utopické teorie jsou nyní uznávány jako klasické, prosazovali ve svých projektech „rovnost“ před prací: občané ideální společnosti by měli milovat práci, pracovat pro blaho společnosti a respektovat práci ostatních lidí. Bez ohledu na to, zda utopista uznával rovnost nebo nerovnost lidí od narození, byla práce primárním nástrojem pro vyrovnání odpovědnosti a práv (Andreev, 2019, s. 64). Je však třeba poznamenat, že v průběhu času se tento přístup k práci mění a například D. Veras již věnuje pozornost morálnímu motivu práce: podle jeho názoru užitečná a umírněná práce chrání před neřestmi a nečinností (Cabet, 1989, s. 1). Zároveň zůstává povinnost pracovat pro všechny a myslitel hovoří o rozumné poptávce po práci pro dobro společnosti výměnou za poskytnutí všeho, co je od státu nezbytné. E. Cabet ve své práci „Cesta do Ikarie“ pokračuje v úvahách o dalších aspektech práce, zejména jejích nehmotných výhodách. Informuje o příjemné a neunavující práci, jejímž základem je výchova k lásce a úctě k práci, dobrým podmínkám, cti a jejímu mírnému trvání (Cabet, 1948). W. Morris věří, že snaha dělat svou práci co nejlépe, snaha přivést ji k ideálu je přirozeně zakořeněný v lidské duši (Morris, 2015, s. 75), každý si může najít práci podle svého srdce, aniž by se obětoval ostatním (Morris, 2015, s. 75). Myslitel navrhuje jednoduše dát „každému příležitost dělat to, co má rád“ (Morris, 2015, s. 69). Příklad utopického pohledu na práci pomáhá pochopit její podstatu.

Z výše uvedeného lze podotknout, že práce je složitý socio-ekonomický fenomén, který představuje pro jednotlivce určitou potřebu a hodnotu. Práce je faktorem, který má bezprostřední vliv na úroveň a kvalitu života obyvatelstva (Podačina, Arutyunyan, 2018,

s. 178). Role práce je patrná i z širšího hlediska – na úrovni domácností, firem, regionů, jednotlivých ekonomických odvětví a celé ekonomiky.

Práce je jedním ze „vstupů“, které jsou v podnicích přeměňovány na výstupy (zboží a služby) (Keřkovský, 2012, s. 13). Práce je také důležitým výrobním faktorem, který vstupuje do systému národních i mezinárodních ekonomických vztahů (Jiránková, 2010, s. 48).

3.2 Trh práce

V systému sociálně-ekonomických vztahů zaujímá trh práce jedno z nejdůležitějších míst. Trh práce představuje sociálně-ekonomickou formu pohybu pracovních sil (pracovních zdrojů). V teoretické literatuře je zpravidla trh práce definován jako systém vztahů, který se vyvíjí mezi vlastníky pracovní síly, podnikateli a státem (Sidorova, Slanhenko, 2014, s. 33). odborná literatura, která se zabývá trhem práce, se obvykle věnuje popisu hlavních sil na tomto trhu, vztahům mezi nimi a faktorům, které způsobují změnu sil.

Na tomto trhu se obchoduje s výrobním faktorem – prací. Je důležité pochopit, že práce je méně mobilní výrobní faktor než např. další výrobní faktor – kapitál (Jiránková, 2010, s. 48). V souvislosti s tím má mobilita výrobního faktoru na tomto trhu (pracovní migrace) specifické rysy. Jednotlivé hybné síly trhu – poptávka, nabídka, cena, konkurence mají na trhu práce také zvláštní rysy.

Konkurence na trhu práce působí jako forma interakce mezi účastníky trhu – zaměstnavateli a zaměstnanci a ovlivňuje poptávku, nabídku pracovní síly a úroveň cen na tomto trhu. Zaměstnavateli soutěží o cenné pracovní zdroje, zaměstnance – o nabídky práce.

Cena práce se objevuje ve formě mezd. Cena práce je určena poměrem nabídky a poptávky na trhu práce. V případě, že je poptávka po pracovní síle větší než její nabídka, pak cena práce stoupá. Pokud nastane opačná situace, to znamená, že nabídka práce je větší než poptávka po ní, pak cena práce klesá. (Sidorova, Slanhenko, 2014, s. 33).

3.2.1 Poptávka po práci

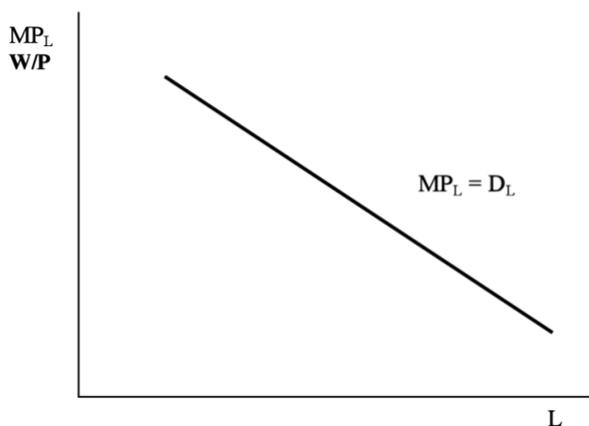
Stranu poptávky představují ekonomická odvětví, regiony, jednotlivé podniky – poptávají pracovní sílu, v určitém množství a kvalifikaci. Z makroekonomického hlediska je tržní poptávka součtem poptávek všech firem v dané ekonomice po práci (Holman, 2008, s. 142).

Na trhu je práce „prodávána“ za odměnu, která je nutná k uspokojení potřeb vlastníků této práce (mzdu). Holman popisuje stranu poptávky na trhu práce následovně: „*poptávané množství práce závisí nepřímo úměrně na výši reálné mzdy...*“ (Holman, 2010, s. 165).

Poptávka po pracovní síle závisí na stavu ekonomiky, na úrovni rozvoje výrobních sil, na kvalitě práce, na dostupnosti a stavu dalších výrobních faktorů (Sidorova, Slanchenko, 2014, s. 33). Poptávka po práci je kromě ceny práce ovlivněna situací v jednotlivých odvětvích (např. v období útlumu se poptávka po práci pravděpodobně snižuje), využitím technologií, které nahrazují lidskou práci (Hrbková a kol., 2015, s. 67).

Křivka poptávky po práci (viz obrázek 1) je odvozena z křivky poptávky po výrobcích a službách. Práce, stejně jako jiné výrobní faktory, pomáhají vyprodukovat tyto výrobky nebo služby. Čím větší je poptávky po určitých produktech, tím větší je poptávka po práci, která je nutná k jejich produkci. (Jurečka a kol., 2018, s. 265)

Obr. 1 Křivka poptávky po práci

W/P – mzda (Kč/hod.)

L – množství práce (hod.)

D_L – poptávka po práci

Zdroj: Soukup a kol., 2018, s. 242

„Firma najímá práci až do bodu, v němž se mezní přínos této práce pro firmu rovná mezním nákladům firmy na tuto práci, tzn. mzdě, kterou musí platit pracovníkům.“ (Jurečka a kol., 2018, s. 268). Je to logické racionální chování: pracovní síla, kterou firma zaměstnává, musí generovat takový příjem, aby minimálně pokryla náklady na její zaměstnání. Je-li příjem z produktu, který generuje pracovní síla nižší než firemní náklady na její zaměstnání, je to pro firmu ztrátová a neracionální situace. Po překročení hranice, kdy se náklady firmy na práci rovnají meznímu produktu práce, dostává firma do zisku – zaměstnání dalších jednotek práce je pro firmu zdrojem zisku. Křivka poptávky na trhu práce zpravidla klesá (Jurečka a kol., 2018, s. 268).

3.2.2 Nabídka práce

Stranu nabídky představují dostupné zdroje práce. Tržní nabídka je součtem všech individuálních nabídek práce (Holman, 2008, s. 142).

Nabídka práce na trhu závisí na mnoha faktorech, jako je věková struktura obyvatel, pracovní migrace, zvláštnosti sociálního a důchodového zabezpečení, legislativy v dané zemi atd. Důležitý je podíl žen, které zůstávají v domácnosti, kolik je pracujících důchodců, počet lidí, které pracují nepravidelně, počet zahraničních pracovníků atd. (Hrbková a kol., 2015, s. 67). Nabídku práce ovlivňují také individuální faktory – zejména z oblasti motivace jedinců (Jurečka a kol., 2018, s. 259). Kulturně-sociální faktory, jako jsou určité tradice a zvyky ve společnosti, zejména tykající postavení žen, mohou také určovat specifiku vztahů na pracovním trhu (Hubinková a kol., 2008, s. 175). Kvalita nabídky pracovní síly je dána úrovní vzdělání a profesionálních dovedností lidí (Sidorova, Slanchenko, 2014, s. 33).

Vztah mezi nabídkou a cenou práce je následující: „nabídka práce je přímo úměrná výši reálné mzdy.“ (Holman, 2010, s. 165).

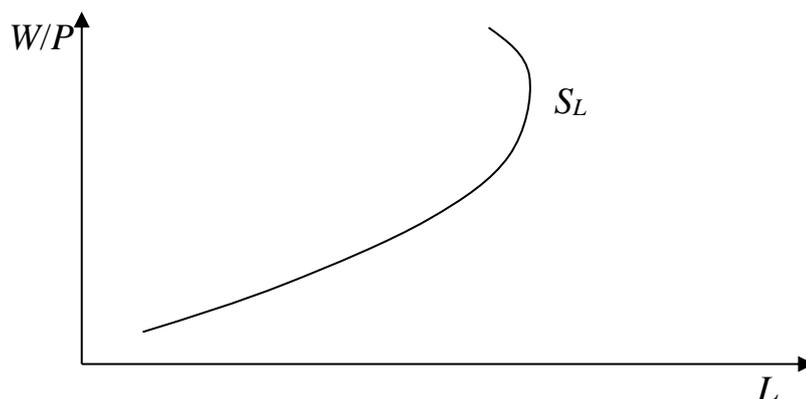
Individuální nabídka práce obvykle reflektuje následující skutečnosti: čím vyšší je cena práce (mzda), tím větší je množství nabízené práce. Je to dáno tím, že poptávající práci firmu chtějí platit za ni co nejnižší cenu, zatímco domácnosti (jedince) tím ochotněji poskytují práci, čím vyšší jsou mzdy. (Hrbková a kol., 2015, s. 67). Tento princip se nazývá „důchodový efekt“: znamená posílení ochoty pracovat a stimuluje větší pracovní výkon (Široký, 2008, s. 93).

Čím více jedinec pracuje, tím více volného času „obětuje“, aby získal vyšší mzdy. V určitý okamžik se pro jedince jeho volný čas stává cennější než práce. Kvůli tomu se nabídka práce začíná klesat. Tento jev se nazývá „substituční efekt“ – kdy užitek ze mzdy je menší než užitek z volného času (Široký, 2008, s. 93).

V reálném životě působí oba efekty – důchodový a substituční současně, a jejich intenzita se liší v podmínkách různých mzdových úrovní (Jurečka a kol., 2018, s. 262).

Křivka nabídky práce ze strany jednotlivého pracovníka, která odráží důchodový a substituční efekty, je uvedena na obrázku 2. Na začátku je křivka rostoucí – to znamená, že s růstem mzdové úrovní (W/P) je jedinec ochotný nabízet více práce (L). V této fázi důchodový efekt převládá nad efektem substitučním. Nabídka (S_L) má zakřivený tvar – substituční efekt se postupně začíná převažovat nad efektem důchodovým: jedinec není ochoten nabízet ještě více práce, i když bude mzdová úroveň ještě vyšší.

Obr. 2 Křivka individuální nabídky práce

W/P – mzda (Kč/hod.)

L – množství práce (hod.)

S – nabídka práce

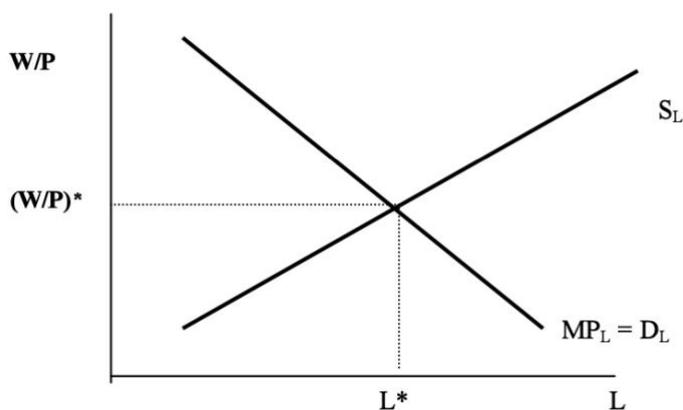
Zdroj: Jurečka a kol., 2018, s. 264

3.2.3 Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce existuje, když se množství poptávané práce rovná nabízenému množství práce.

Původní keynesiánský model trhu práce vychází z nepružných nominálních mezd a cen statků (Soukup a kol., 2018, s. 259). Na obrázku 3 je ilustrována rovnováha trhu práce, kdy reálná mzdová sazba (W/P^*) je rovnovážnou mzdovou sazbou a zaměstnanost je plná – přirozená (L^*). Nedobrovolná nezaměstnanost zde neexistuje.

Obr. 3 Rovnováha na trhu práce

W/P – mzda (Kč/hod.)

L – množství práce (hod.)

S_L – nabídka práce, D_L – poptávka po práci

Zdroj: Jurečka a kol., 2018, s. 264

Podle neoklasického konceptu je rovnováhy dosaženo okamžitou reakcí mzdové sazby na poměr nabídky a poptávky na trhu práce. Díky flexibilitě mezd zajišťuje tržní mechanismus plnou a efektivní zaměstnanost. Plná zaměstnanost v tomto případě znamená, že každý, kdo chce prodat určité množství pracovní síly za současnou cenu, může splnit své přání. Na trhu práce existuje pouze dobrovolná nezaměstnanost. Procesy na trhu práce, které probíhají v důsledku pružného reagování mzdy na nerovnováhu na trhu, se nazývají „vyčištění trhu“ (Holman, 2005, s. 377).

Trh práce se musí neustále rozvíjet a přizpůsobovat měnícím se ekonomickým a sociálním podmínkám. V tomto případě je zájmem státu, aby pracovněprávní vztahy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem byly z výrobního hlediska co nejefektivnější, aby byla práce využívána co nejracionálnějším způsobem. Stát se vyzývá ke kontrole dodržování státních standardů v oblasti bezpečnosti, podmínek a ochrany práce, poskytování slušné odměny zaměstnanců (minimální mzda) (Sidorova, Slanchenko, 2014, s. 33). Jednou z oblastí pozornosti státu je politika nezaměstnanosti.

3.3 Nezaměstnanost

Fenomén nezaměstnanosti v ekonomice byl zvažován mnoha ekonomickými školami. První takovou školou byla klasická ekonomická škola. Zástupci této školy byli Adam Smith, David Ricardo, Jean Baptiste Say aj., kteří tvrdili, že trh může samostatně koordinovat všechny procesy probíhající v oblasti zaměstnanosti a plně využívat její zdroje, které má společnost k dispozici (Stratijčuk, Savenkov, 2016, s. 103).

Dále k úvaze o tomto jevu pokračoval představitel keynesiánského konceptu anglický ekonom John Keynes ve 30. letech 20. století. Keynesiánská teorie nevnímala nezaměstnanost jako globální problém až do vzniku masové nezaměstnanosti na počátku 30. let v době Velké deprese. Keynesiánský koncept dokazuje, že nezaměstnanost v tržní ekonomice není dobrovolná, ale vynucená (Stratijčuk, Savenkov, 2016, s. 103).

Samokhvalov a Myagkov (2015, s. 230) uvádí, že při studiu nezaměstnanosti se k jejímu zvážení používají tři hlavní přístupy a všechny tyto přístupy mají právo na existenci. První přístup představuje nezaměstnanost jako volný zdroj, který lze použít ve výrobě. Druhá skupina ekonomů věří, že nezaměstnanost je určitá podmínka, za níž si člověk nemůže najít práci z důvodů, které nemůže ovlivnit. Zástupci třetího přístupu hodnotí nezaměstnanost jako důsledek fungování ekonomického mechanismu, který je charakterizován vnitřními rozpory tržní ekonomiky.

K nezaměstnanosti přispívá mnoho faktorů: nedostatek pracovních míst, nízké mzdy, vzdělání atd. Důvody nezaměstnanosti jsou nejen politické a ekonomické, ale i sociální a psychologické. Lidé mohou přestávat pracovat kvůli nespokojenosti se svojí prací, kvalifikací, nabízenou mzdou či pracovními podmínkami.

Nezaměstnanost vzniká, kdy je poptávané množství práce menší, než je množství nabízené práce na trhu (Hrbková a kol., 2015, s. 68). To znamená, že je to určitý nerovnovážený stav. Skutečná situace na trhu práce není nikdy ideálně rovnovážná – vždy existuje nějaký přebytek nebo nedostatek pracovní síly, poptávka může být vyšší nebo nižší než nabídka práce v určitých odvětvích, regionech nebo po určité kvalifikaci. V souvislosti s tím jsou identifikovány různé typy nezaměstnanosti.

3.3.1 Typy nezaměstnanosti

V tržní ekonomice se zpravidla rozlišuje mezi třemi typy nezaměstnanosti: cyklickou, strukturální a frikční (Gatzia, 2012, s. 37).

Cyklická (konjunkturální) nezaměstnanost

„*Konjunkturální nezaměstnanost je typická makroekonomická nezaměstnanost.*“ (Dvořáková a kol., 2007, s. 74). Cyklická (konjunkturální) nezaměstnanost je spojena s fází hospodářského cyklu a obvykle vyplývá z fáze recesí, kdy klesá agregátní poptávka po zboží a službách, podniky vykazují nižší poptávku po pracovní síle, v důsledku toho klesá zaměstnanost a zvyšuje se nezaměstnanost (Samokhvalov, Myagkov, 2015, s. 230).

Strukturální nezaměstnanost

Ke strukturální nezaměstnanosti dochází, když se dostupná pracovní místa neshodují s dovednostmi nezaměstnaných pracovníků – obvykle vyplývá z mezinárodní konkurence nebo technologických změn. Gatzia (2012, s. 37) považuje tento typ nezaměstnanosti za pozitivní událost, protože má podporovat technologický pokrok. Dvořáková a kol. (2007, s. 74) uvádí, že strukturální nezaměstnanost postihuje jednotlivé specifické skupiny zaměstnanců ve struktuře ekonomice. Ze sociálního hlediska nelze proto považovat tuto nezaměstnanost jako pozitivní jev. Samokhvalov a Myagkov (2015, s. 230) nastiňuje problém, který je přímo spojen se strukturální nezaměstnaností – skrytou nezaměstnanost.

Skrytá nezaměstnanost

Tento problém je charakteristický zejména pro přechodné ekonomiky, kdy dochází k poklesu průmyslové produkce a růstu terciálního sektoru (sektoru služeb) nebo pro období hospodářských krizí. Velké průmyslové podniky, které se potýkají s obtížemi v těchto krizových podmínkách, se snaží udržet svůj pracovní tým. V takových případech se vedení snaží poslat své zaměstnance na dlouhou dovolenou nebo je převést na zkrácené typy pracovních úvazků. V důsledku toho se vytváří skrytá nezaměstnanost a její rozsah roste s bankrotem podniku (Samokhvalov, Myagkov, 2015, s. 230).

Je třeba mít na paměti, že vysoce kvalifikovaní odborníci tyto postižené podniky opouštějí, což vede také ke snížení úrovně kvalifikace pracovní síly obecně (Samokhvalov, Myagkov, 2015, s. 230).

Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost odpovídá fluktuaci pracovní síly – obvykle vyplývá ze ztráty zaměstnání nebo ze zvýšení počtu lidí vstupujících na trh práce. Považuje se to také za pozitivní událost, protože má napomáhat mobilitě pracovních zdrojů (Gatzia, 2012, s. 37). Někdy je frikční nezaměstnanost také označována jako normální nezaměstnanost (na úrovni 1-2 %) (Dvořáková a kol., 2007, s. 73).

Sezónní nezaměstnanost

V ekonomice existuje také sezónní nezaměstnanost, který je obvykle krátkodobá a způsobená specifickými rysy výrobních procesů a produkce. Úroveň této nezaměstnanosti se zvyšuje se v době, kdy práce není možná např. kvůli počasí, absenci poptávky apod. Je typická pro odvětví cestovního ruchu, stavebnictví, zemědělství a navazující zpracovatelská odvětví. Sezónní nezaměstnanost postihuje pouze určité profese (Dvořáková a kol., 2007, s. 74).

3.3.2 Míra nezaměstnanosti

Pro pochopení skutečných příčin a dopadů nezaměstnanosti v území je důležitá kvantifikace její úrovně, která se provádí podle různých technik a metodik.

Nejčastěji používaným ukazatelem je míra nezaměstnanosti, která je vypočítána jako podíl počtu nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivním osobám (Jurečka a kol., 2017, s. 154-155):

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných osob}}{\text{počet ekonomicky aktivních osob}} \times 100 \%$$

Míra nezaměstnanosti se vykazuje pro celou zemi, jednotlivé regiony a města, pro různé skupiny obyvatel (např. muži a ženy, věkové kategorie obyvatelstva, skupiny obyvatel podle úrovně dosaženého vzdělání apod.).

Ve statistikách se používá také pojem registrované míry nezaměstnanosti, který definuje nezaměstnanost podle počtu uchazečů o práci, evidovaných úřady práce. Vzorec pro výpočet lze vyjádřit následovně (Jurečka a kol., 2017, s. 156):

$$\text{Míra registrované nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných osob, evidovaných na ÚP}}{\text{počet ekonomicky aktivních osob}} \times 100 \%$$

V moderní době byl výše uvedený ukazatel nahrazen podílem nezaměstnaných osob, který namísto počtu ekonomicky aktivních osob ve jmenovateli používá počet osob

v produktivním věku (15-64 let). V konstrukci nového vzorce je také číselník přizpůsoben dané věkové kategorii (ČSÚ, 2012).

Standardizovaná míra nezaměstnanosti v zemích eurozóny

Pro stanovení mezinárodně standardizované míry nezaměstnanosti se pro všechny země eurozóny používá společná metodika. To zahrnuje vyjádření počtu nezaměstnaných osob ve vztahu k civilní pracovní síle. Definice nezaměstnaných a zaměstnaných osob odpovídají definicím Mezinárodní organizace práce (ILO): osoba je považována za nezaměstnanou, pokud pracuje méně než jednu hodinu týdně, je schopna nastoupit do práce během příštích dvou týdnů a aktivně hledá práci v posledních čtyřech týdnech. V zemích eurozóny jsou do údajů o nezaměstnanosti zahrnuty pouze osoby ve věku od 15 do 74 let. Civilní pracovní síla zahrnuje civilní zaměstnané osoby (s výjimkou osob v institucionálních domácnostech, např. vojáky v kasárnách) a nezaměstnané osoby (Deutsche Bundesbank, 2020).

Primárním základem pro odhad počtu nezaměstnaných a zaměstnaných osob jsou údaje převzaté ze čtvrtletního průzkumu pracovních sil v EU a standardního průzkumu domácností v celé EU. Eurostat zveřejňuje údaje za všechny země eurozóny a používá je k výpočtu mezinárodně standardizované míry nezaměstnanosti pro eurozónu.

3.3.3 Přirozená míra nezaměstnanosti

Jaká je optimální (přirozená) míra nezaměstnanosti v ekonomice je důležitou otázkou, kterou se zabývají ekonomové a tvůrce politik.

Vysoká nezaměstnanost je komplexním problémem, který má řádu socio-ekonomických dopadů (Jurečka a kol., 2017, s. 154). Nicméně velmi nízká nezaměstnanost (a téměř absolutní zaměstnanost) je zpravidla také nežádoucím jevem. Ekonomové se obecně shodují, že nulová míra nezaměstnanosti je nejen nedosažitelná, ale také nežádoucí v rámci kapitalismu (Gatzia, 2012, s. 36).

Z definice jednotlivých typů nezaměstnanosti je patrné, že optimální míra nezaměstnanosti nikdy nemůže být nulovou. Například frikční nezaměstnanost je vyvolána tím, že po opuštění jednoho pracovního místa jedincem vzniká určitý časový interval, nutný k nalezení nového pracovního místa (Žák, 2006, s. 19). Během této „pauzy“ má jedinec možnost nalézt pracovní místo, které nejlépe odpovídá jeho požadavkům a dovednostem. Díky tomu zaměstnavatel také získává optimální pracovní zdroje. Je ovšem zřejmé, že tento časový interval musí být přiměřený konkrétním

podmínkám a situaci. Příliš dlouhá doba vyhledávání práce může snížit motivaci jedince pracovat vůbec, ztrátu důvěry ve vlastní síly kvůli neúspěšnému vyhledávání práce, ztrátu kvalifikace kvůli absenci praxe apod. To znamená, že existence určité míry frikční nezaměstnanosti je nezbytnou podmínkou optimálního rozložení pracovních zdrojů v ekonomice. Velmi vysoké míry tohoto typu nezaměstnanosti poukazují na problém v procesech vyhledávání práce a mobilitě pracovní síly.

Ekonomové (např. Phillips, Friedman, Hoover) se domnívají, že mezi inflací a takzvanou „přirozenou“ mírou nezaměstnanosti existuje inverzní vztah, který je stanoven (neregulovanými) trhy v souladu se zákonem nabídky a poptávky. Inflace je považována za vyšší, když je míra nezaměstnanosti nižší než její přirozená míra. A naopak, inflace je považována za nižší, když je míra nezaměstnanosti vyšší než její přirozená míra. K udržení nízké (mzdové a cenové) inflace je tedy nutná nenulová míra nezaměstnanosti (Gatzia, 2012, s. 36). Měření míry nezaměstnanosti, zkoumání její příčin a dopadů jsou proto důležité pro efektivní regulaci ekonomiky.

V různých zemích se používají odlišné přístupy k měření a statistickému vykazování míry nezaměstnanosti. Dále jsou popsány základní specifika vybraných zemí – Německa a Spojeného království) v této oblasti.

3.3.4 Metody sběru a zpracování dat ve statistikách trhu práce v Německu

Pro výpočet statistických ukazatelů pro trh práce v Německu se používají dva různé přístupy (Deutsche Bundesbank, 2020):

- Federální agentura práce (Bundesagentur Für Arbeit) zveřejňuje údaje založené na definicích uvedených v zákoníku sociálního zabezpečení (Sozialgesetzbuch). Patří mezi ně údaje o zaměstnanosti a práci na kratší pracovní dobu, nezaměstnanost a hlášená volná pracovní místa;
- Federální statistický úřad (Statistisches Bundesamt) zveřejňuje počet zaměstnaných osob a mezinárodně standardizovanou míru nezaměstnanosti, které vycházejí z definic stanovených Mezinárodní organizací práce (ILO). Díky tomu jsou údaje srovnatelné pro země eurozóny i v rámci eurozóny.

Kromě neupravených čísel jsou k dispozici také časové řady očištěné od sezónních vlivů a kalendáře, stejně jako pouze časové řady upravené podle kalendáře. U vybraných indikátorů jsou k dispozici údaje v reálném čase.

Údaje o zaměstnaných osobách v Německu vypočítané Federálním statistickým úřadem vycházejí z definic stanovených ve standardech ILO, které jsou v souladu s odpovídajícími definicemi uvedenými v Evropském systému účtů (ESA).

Za zaměstnané osoby se považují všechny osoby, které vykonávají výdělečnou činnost jako zaměstnanci (pobírající mzdu nebo plat, státní zaměstnanci, osoby s omezeným zaměstnáním a vojáci) nebo jako samostatně výdělečně činní (OSVČ) nebo rodinní pracovníci bez ohledu na rozsah této činnosti. Zde platí koncept jedné osoby, což znamená, že ti, kteří mají více než jedno zaměstnání, jsou v rámci hlavního zdroje zaměstnání zapsáni pouze jednou (Deutsche Bundesbank, 2020).

Federální úřad práce stanoví počet zaměstnaných osob podle počtech zaměstnanců podléhajících příspěvkům na sociální zabezpečení. Patří sem zaměstnanci, kteří podléhají příspěvkům na zdravotní, důchodové a dlouhodobé pojištění a / nebo příspěvky podle zákona o podpoře zaměstnání. Zaměstnanci, kteří podléhají příspěvkům na sociální zabezpečení, hrají klíčovou roli při financování systémů sociálního zabezpečení a získávání práv na dávky.

Osoby počítané jako nezaměstnané ve statistikách registrovaných nezaměstnaných shromážděných Federálním úřadem práce jsou všichni ti, kteří:

- nejsou mladší než 15 let a ještě nedosáhli důchodového věku;
- jsou nezaměstnaní nebo jsou zaměstnaní pouze krátkodobě (v současné době: méně než 15 hodin týdně);
- hledají zaměstnání, na které se vztahují příspěvky na sociální zabezpečení a které zahrnují alespoň 15 hodin týdně;
- zaregistrovali se jako nezaměstnaní v agentuře práce nebo úřadu práce a jsou k dispozici pro umístění do zaměstnání;
- nejsou způsobilí pro práci z důvodu nemoci;
- pobývají ve Spolkové republice Německo.

Míra nezaměstnanosti měří počet nezaměstnaných osob jako procento civilní pracovní síly. Pracovní síla je součet civilních osob v zaměstnání a osob v nezaměstnanosti.

3.3.5 Metody sběru a zpracování dat ve statistikách trhu práce ve Spojeném království

Počet osob zaměstnaných ve Spojeném království se měří podle průzkumu pracovních sil (LFS) a skládá se z lidí ve věku 16 let a starších, kteří vykonávali jednu nebo více hodin placené práce týdně, a z těch, kteří měli práci, na které dočasně nebyli (například proto, že byli na dovolené nebo byli nemocní). Největší dvě kategorie v rámci zaměstnání jsou zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. Tyto kategorie jsou definovány jako (Leaker, 2020):

- zaměstnanci jsou osoby, kteří jsou zaměstnání a za práci, kterou vykonávají, získávají mzdu nebo plat od zaměstnavatele; tuto kategorii lze dále rozdělit na stálé a dočasné zaměstnance;
- osoby samostatně výdělečně činné jsou osoby, kteří v hlavním poměru pracují na svůj vlastní účet, ať už mají či nemají zaměstnance.

Existují také dvě menší kategorie (Leaker, 2020):

- neplacení rodinní pracovníci – ti, kteří pracují v rodinném podniku a kteří nedostávají formální mzdu nebo plat, ale těží ze zisků tohoto podniku; tato řada nezahrnuje neplacené rodinné pečovatele – nejsou vůbec zahrnuti do statistik zaměstnanosti;
- lidé ve státem podporovaných vzdělávacích programech jsou klasifikováni jako zaměstnanci pouze v případě, že vykonávají jakoukoli formu práce, pracovní praxi nebo školení související s prací; pokud se neúčastní těchto činností, jsou klasifikováni jako nezaměstnaní nebo ekonomicky neaktivní.

Počet nezaměstnaných ve Spojeném království zahrnuje lidi, kteří splňují mezinárodní definici nezaměstnanosti specifikovanou Mezinárodní organizací práce (ILO), která již byla zmíněna v předchozích kapitolách práce. Úrovně a míry nezaměstnanosti jsou každý měsíc zveřejňovány ve Statistickém věstníku trhu práce. Odhady jsou k dispozici podle pohlaví, věku a délky trvání nezaměstnanosti.

Úrovně nezaměstnanosti měří celkový počet osob odhadovaných jako nezaměstnaní, zatímco míry nezaměstnanosti umožňují interpretovat změny na trhu práce v širším kontextu tím, že umožňují změny v populaci. Hlavním měřítkem nezaměstnanosti ve Velké Británii je míra nezaměstnanosti u osob ve věku 16 a více let. Míra nezaměstnanosti se v souladu s mezinárodními směrnici počítá jako počet

nezaměstnaných dělený ekonomicky aktivním obyvatelstvem (zaměstnanými a nezaměstnanými) (Leaker, 2020).

Statistiky trhu práce pro Spojené království jsou k dispozici od roku 1971. Většina ostatních odhadů zaměstnanosti a nezaměstnanosti je k dispozici od roku 1992. Odhady jsou k dispozici také pro bývalé regiony úřadu vlády (GORs) a na místní úrovni. Regionální odhady celkové zaměstnanosti a nezaměstnanosti jsou měřeny pomocí šetření pracovních sil (LFS), zatímco více členěné regionální odhady zaměstnanosti a místní odhady jsou měřeny ročním průzkumem populace (APS).

Údaje o nezaměstnanosti jsou užitečné z různých důvodů. Vládní resorty používají odhady nezaměstnanosti spolu s dalšími ukazateli trhu práce pro makroekonomické účely a řízení trhu práce. Data jsou také poskytována řadě mezinárodních organizací, jako je Evropská centrální banka. V oblasti sociální politiky se nezaměstnanost používá jako indikátor relativní zátěže sociálního systému státu.

3.4 Aktivní a pasivní politika zaměstnanosti

Nezaměstnanost má významné dopady na ekonomiku, proto politika každé země se zaměřuje na eliminování nebo zmírnění negativních dopadů tohoto jevu. Obvykle se rozlišují aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti. V důsledku celkového vývoje ekonomik a rozvoje trhů práce se zvýšila role aktivní politiky zaměstnanosti. Hospodářská politika měla řešit problém masové nezaměstnanosti v krizová období, tlak dlouhodobé nezaměstnanosti a nezaměstnanosti ohrožených skupin obyvatel.

3.4.1 Aktivní politika nezaměstnanosti

Hlavním cílem aktivních politik trhu práce je zvýšit pracovní příležitosti pro uchazeče o zaměstnání a zlepšit shodu mezi pracovními místy a pracovníky (nezaměstnanými osoby). Rozsah aktivní politiky zaměstnanosti sahá od institucionálních a vzdělávacích nabídek na pracovišti přes nepřímé pobídky k zaměstnávání (udržení zaměstnání, sdílení zaměstnání, náborové dotace) až po zakládání chráněného a podporovaného zaměstnávání nebo po poskytování přímého vytváření pracovních míst (veřejné programy práce) a pobídek k zahájení podnikání. Aktivní politika zaměstnanosti pomáhá zajistit, aby se nezaměstnaní vrátili do zaměstnání co nejrychleji a na nejvhodnější místa pro ně, a to tím, že jim poskytuje podporu, kterou

potřebují k úspěšnému opětovnému vstupu na trh práce. Pomocí opatření rekvalifikace a zvyšování kvalifikace může aktivní politika zaměstnanosti také pomoci nasměrovat lidi do oblastí, které čelí nedostatku dovedností pracovníků (EC, 2018, s. 1).

Pozitivní důsledky aktivní politiky zaměstnanosti zahrnují přímé dopady na zaměstnanost (lidé získávají práci v důsledku absolvovaných programů) a nepřímé dopady (vylepšení podmínek poskytované práce, např. na stráně motivace k vyhledávání práce, rekvalifikaci, vzdělávání apod.; získání podpory sociálního okolí aj.) (Dvořáková a kol., 2007, s. 94). Aktivní politika zaměstnanosti může přispět k růstu zaměstnanosti a růstu HDP, snížit nezaměstnanost a závislost obyvatelstva na dávkách, pomáhá připravit se na strukturální změny v ekonomice.

Aktivní politika zaměstnanosti může mít určité negativní efekty nebo její pozitivní důsledky mohou být sníženy kvůli působení různých faktorů. Jedná se například o riziko vzniku tzv. „mrtvé váhy“ – pracovních míst, které by vznikly i bez programů politiky, efekt „vytlačení“ – nahrazení již zaměstnaných osob za účastníky programů, efekt substituce (omezení nábory nových zaměstnanců v důsledku zaměstnání účastníků programů) (Dvořáková a kol., 2007, s. 95).

3.4.2 Pasivní politika nezaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti není primárně zaměřena na řešení příčin nezaměstnanosti, ale je určena ke zmírnění negativních dopadů nezaměstnanosti na obyvatelstvo. Tento druh politiky obsahuje proto poskytování finanční podporu v nezaměstnanosti (Vybíhal, 2013, s. 70).

Pro získání finanční podpory musí nezaměstnaný splnit stanovené podmínky. Tyto podmínky jsou v každé zemi jiné. Zpravidla se jedná o podmínku práce nebo podnikání během určité doby, během které byly splaceny příslušné odvody.

V Německu jsou vyplaceny dávky v nezaměstnanosti během 12 měsíců (24 měsíců pro osoby ve věku 50+) z fondu Federálního úřadu práce (Bundesagentur für Arbeit), který je tvořen z příspěvků všech zaměstnanců. První klíčová podmínka pro získání podpory v nezaměstnanosti je podílení na tvorbě tohoto fondu – tedy splácení speciálního povinného pojištění (minimálně 12x měsíčních splátek během posledních 30 měsíců). Výjimkou z této podmínky tvoří zaměstnanci, kteří vykonávají jednorázovou práci nebo dostávají méně než 450 eur měsíčně. Velikost splátky pojistného v Německu je od roku 2020 2,4 % z hrubé mzdy (před zdaněním a odvody); zaměstnavatel jej

automaticky převádí na fond Federálního úřadu práce. Pro srovnání: v roce 2006 bylo zaměstnancům účtováno 6,5 %, ale stabilní oživení trhu práce, které začalo později, umožnilo postupné snižování sazby na současné rekordní minimum. To samozřejmě přispělo k růstu čisté mzdy a zvýšení kupní síly zaměstnaných. Výše dávky, kterou získává nezaměstnaný je 60-75 % čisté mzdy. Na velikost dávky nemají vliv ani věk, ani délka placení příspěvků. Zde vstupuje v platnost další faktor: přítomnost dětí u žadatele o dávky nebo u partnera žadatele, s nímž žije ve formálním nebo neregistrovaném manželství. Žadatel, nemající dětí, má nárok na 60 % předchozí čisté mzdy, a pokud má alespoň jedno dítě, 67 %. (DW.com, 2020).

Poté, co nezaměstnaný pobíral dávky z Fondu Federálního úřadu práce po celý rok (resp. dva roky – osoba starší 50 let), ale nemohl si najít vhodné zaměstnání, což je požadavek Federálního úřadu práce, vstoupí do systému státní sociální pomoci (oficiálně název „Dávka v nezaměstnanosti 2“ – Arbeitslosengeld II). V Německu se nejčastěji nazývá Hartz IV, podle jména jeho vývojáře, manažera Petera Hartzze. V současné době je výše dávky Hartz IV pro ty, kteří žijí sami, 424 eur. Podle současných pravidel, pokud příjemce nesouhlasí s nabídnutým přijatelným zaměstnáním nebo jej opustí, sníží se dávka o 30 procent po dobu tří měsíců. Ve druhém případě se odečte 60 procent a poté se platby za tři měsíce úplně zruší, ačkoli sociální pomoc v nepeněžní formě zůstává. Současně platí pro nezaměstnané do 25 let přísnější pravidla, zejména platí rychlejší zrušení jakékoli podpory (AFP/The Local, 2019).

Ve Spojeném království je nabízena dávka v nezaměstnanosti (Jobseeker's Allowance (JSA)) pro lidi, kteří aktivně hledají práci. Podmínky pro získání JSA jsou (Age UK, 2020):

- žadatel je nezaměstnaný nebo pracuje méně než 16 hodin týdně,
- žadatel nedosáhl důchodového věku,
- žadatel je k dispozici a aktivně hledá práci.

U JSA založeného na příjmu existují další kritéria (Age UK, 2020):

- žadatel má kapitál menší než 16 000 GBP,
- partner žadatele je nezaměstnaný nebo pracuje méně než 24 hodin týdně.

Existují různé typy JSA (Age UK, 2020):

- JSA založený na příspěvcích – vychází z příspěvků žadatele do fondu národního pojištění (NI); podmínkou je splácení dostatek příspěvků NI za poslední 2 roky, vypláceno pouze po dobu 6 měsíců. Po 6 měsících může příjemce přejít na dávky v nezaměstnanosti podle příjmu/úspor,
- nový styl JSA – nahrazuje JSA založené na příspěvcích a funguje stejným způsobem,
- JSA založený na příjmech / úsporách – je určeno žadatelům, kteří nezaplatili dostatek příspěvků do fondů NI. Pokud má žadatel o JSA partnera, který také nemá práci, musí být podána společná žádost (pro pár).

Od dubna 2013 začala vláda Spojeného království postupně zavádět pevný strop sociálních dávek, který bude u všech dávek dohromady činit 500 GBP týdně (Boyd, 2013). V současné době velikost dávky JSA závisí na věku žadatele, jeho příjmech nebo úsporách. Jednotlivci mohou získat 74,35 GDP týdně a páry 116,9 GDP týdně. Velikost dávky může být nižší, pokud žadatel má zaměstnání na částečný úvazek nebo soukromý důchod.

3.5 Domácí produkt

Nezaměstnanost je důležitým ukazatelem národní ekonomiky, který má vazby na další makroekonomické ukazatele – zejména domácí produkt a inflaci.

V zahraniční a v domácí ekonomické teorii existuje mnoho konceptů, pomocí nichž je možné s vysokou mírou pravděpodobnosti předvídat vývoj makroekonomických procesů, a proto včas reagovat na nepříznivou situaci. Zejména na návrh anglického profesora O. Phillipse začali ekonomové považovat opatření k boji proti nezaměstnanosti za potenciálně inflační. Další vědec A. Oaken představil empirický vztah mezi změnami míry nezaměstnanosti a tempem růstu HDP. (Strezh, Parchimenko, 2010, s. 23).

Existují několik typů národního produktů – hrubý domácí produkt (HDP), reálný HDP, čistý národní produkt (NNP). Hrubý domácí produkt je základní ukazatelem ekonomické aktivity (Kadeřábková, 2006, s. 10).

3.5.1 Hrubý domácí produkt

Domácí produkt, který je vypočítán na základě principu vlastnictví výrobních faktorů, nikoliv na základě územního hlediska, je nazýván hrubý domácí produkt. Hrubý

domácí produkt (HDP) je celková peněžní „hodnota finálních výrobků a služeb, které byly nově vyprodukovány v dané zemi (tzv. rezidenty) v průběhu stanoveného časového období.“ (Kadeřábková, 2006, s. 10). Vypočítává se zpravidla celková velikost HDP za rok nebo čtvrtletí, tempo růstu HDP (změna HDP v čase, obvykle oproti předchozímu roku), HDP v přepočtu na jednoho obyvatele (HDP per capita).

Vztah mezi HDP a nezaměstnaností popisuje tzv. Okunův zákon, který návrh americký ekonom A. Okun. Podle tohoto zákona růst nezaměstnaností nad její přirozenou míru je doprovázen úměrným poklesem HDP (proti potenciálnímu HDP). Zvýšení nezaměstnanosti o 1 % by mělo vyvolat pokles HDP o cca 2-3 % (Oalib.cz, 2020).

3.5.2 Metody výpočtu HDP

Existují různé metody výpočtu HDP. Nejčastěji se používá výdajová metoda, kterou vyjadřuje následující vzorec (ČSÚ, 2021):

$$HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{Tvorba hrubého kapitálu} + \text{Vývoz výrobků a služeb} - \text{Dovoz výrobků a služeb}$$

Produkční metoda se počítá jako součet hrubé přidané hodnoty, kterou vytvořily institucionální sektory nebo odvětví, a čistých daní na produkty. Hrubou přidanou hodnotu tvoří rozdíl mezi produkcí a mezispotřebou. Vzhledem k rozdílům v cenách, použitých při hodnocení produkce (základní ceny) a spotřeby (kupní ceny), je potřeba produkční metodu pro výpočet HDO doplnit o dotace na výrobky. Vzorec vypadá následovně (ČSÚ, 2021):

$$HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{Tvorba hrubého kapitálu} + \text{Vývoz výrobků a služeb} - \text{Dovoz výrobků a služeb}$$

Důchodová metoda pro výpočet HDP zohledňuje příjmy domácností, upravené o nepřímé daně a dotace. Vzorec pro výpočet HDP podle této metody je následující (ČSÚ, 2021):

$$HDP = \text{Náhrady zaměstnancům} + \text{Daně z výroby a z dovozu} - \text{Dotace} + \text{Čistý provozní přebytek} + \text{Čistý smíšený důchod} + \text{Spotřeba fixního kapitálu}$$

Nominální HDP měří produkci v cenách období, kdy byla vytvořena – tj. v běžných cenách (b.c.). Reálný HDP používá stálé ceny (s.c.), tj. ceny zvoleného základního roku. Tento přístup umožňuje sledovat změny objemu produkce, které nejsou ovlivněny změnami cen (Kadeřábková, 2006, s. 10).

Ukazatel HDP je zpravidla potřeb zkontrolovat v kontextu změn dalších makroekonomických ukazatelů. Je třeba pamatovat, že HDP nezahrnuje šedou ekonomiku a produkci zboží pro vlastní spotřebu, které v některých zemích s nízkou úrovní urbanizace mohou hrát významnou roli.

3.6 Inlace

Inlace je nevyhnutelným prvkem dlouhodobého rozvoje ekonomiky s flexibilními cenami. Udržení úrovně plné zaměstnanosti bez inflace je cílem státní regulace tržní ekonomiky. Inlace je však složitý a odlišně se projevující socioekonomický jev, který mezi ekonomy vyvolává kontroverze a neshody. Podstata a původ inflace zdaleka nemusí být interpretována stejně zástupci různých ekonomických škol. Povrchní pochopení příčin inflace vede k nesprávným metodám řešení tohoto jevu (Safronchuk, 2004, s. 552).

Inlace je ukazatelem, který hodnotí růst cenové hladiny v určitém období. V praxi se zpravidla mluví o přírůstcích cenové hladiny a měří se pomocí indexu spotřebitelských cen (CPI).

3.6.1 Metody výpočtu inflace

Ve výpočtu indexu CPI jsou obvykle používány ceny produktů ze spotřebního koše na finálním trhu. Základní vzorec pro výpočet je následující (Jurečka a kol., 2017, s. 115):

$$CPI = \frac{\text{Hodnota spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{Hodnota spotřebního koše v cenách základního roku}} \times 100$$

Poté jsou porovnány indexy z jednotlivých po sobě jdoucích období:

$$\text{Míra inflace} = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \times 100$$

3.6.2 Dopady inflace na ekonomiku

Inlace má jako pozitivní, tak i negativní projevy. Inlace je zpravidla ukazatelem ekonomického růstu, ale nadměrně vysoká inflace je spojena s negativními jevy v ekonomice, krizemi na finančním trhu, ukazatelem špatné ekonomické politiky. Deflace, která je opakem inflace, je zpravidla ukazatelem deprese ekonomiky.

Inlace má pozitivní a negativní efekty.

Mezi pozitivní efekty inflace patří to, z inflace těží dlužníci, kupující, dovozci a pracovníci v reálném sektoru (Audit-it, 2019).

Mezi negativní efekty inflace patří to, že se hodnota peněz v ekonomice snižuje. Je to krátkodobý efekt inflace. Peníze jako aktivum negenerují pro jejich majitele žádné příjmy (ve srovnání s cennými papíry nebo skutečnými aktivy, jako jsou nemovitosti). Lidé požadují peníze, protože dnes musí uhradit aktuální platby a plánovat budoucnost, a peníze jsou tím nejlikvidnějším aktivem. Právě likvidita – schopnost peněz rychle a bez ztráty hodnoty se proměnit v jakoukoli jinou komoditu – přitahuje domácnosti a firmy. Během období růstu inflace se hodnota peněz odepisuje. A čím vyšší je míra inflace, tím rychleji klesá kupní síla peněz. Držení peněz se stává nerentabilní. Ekonomické subjekty se proto snaží zbavit peněz co nejdříve po jejich obdržení. Jednotlivci nakupují, co jim ještě je k dispozici na trhu. Společnosti nakupují akcie a dluhopisy, nemovitosti a vybavení, investují do různých investičních projektů, jakmile do nich vniknou peníze. Tento proces se nazývá „únik z peněz“ (Studme, 2021).

Výzkum vztahů inflace a nezaměstnanosti vychází z Phillipsovy křivky, která původně popisuje inverzní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a rychlostí změny mezd. Následně místo změny mezd začali ekonomové používat ukazatele cenových změn (Orlov, Postnikov, 2020, s. 6).

Analýzu inflace lze tedy v oblasti výzkumu považovat za velmi důležitý aspekt

4 Praktická část

Vlastní práce je věnována analýze nezaměstnanosti ve dvou vybraných státech – Německo (DE) a Spojené království Velké Británie (UK) v období let 2010-2019. Na začátku kapitoly jsou uvedeny všeobecné informace o obou zemích a zejména informace o jejich demografickém a ekonomickém vývoji. V dalších částech kapitoly je provedená analýza časových řád ukazatelů pracovního trhu ve vybraných zemích. Důraz je kladen na rozdíly v zaměstnanosti v hlavních sektorech ekonomiky (zemědělství, průmysl, služby), v zaměstnanosti a nezaměstnanosti jednotlivých demografických skupin obyvatel. V další části kapitoly je zaměřeno na analýzu vlivu ekonomických ukazatelů na trh práce ve vybraných zemích. Jedná se zejména o celkový vývoj národních ekonomik a vývoj jednotlivých ekonomických sektorů. Poslední část kapitoly je charakteristice vlivu faktoru migrace, stárnutí obyvatel a analýze míry zátěže systému sociálních zabezpečení.

4.1 Základní charakteristika Německa a Spojeného království

Německo (DE) leží v Centrální Evropě, hraničí s řadou evropských zemí a je omýváno Baltským a Severním mořem. Jako největší evropská ekonomika a nejlidnatější země v EU (podle údajů Eurostat (2020) ke dni 1. ledna 2020) je Německo klíčovým členem hospodářských, politických a obranných mezinárodních organizací. S příchodem studené války, byly v roce 1949 vytvořeny dva německé státy: západní Spolková republika Německo a východní Německá demokratická republika. Západní Německo se začlenilo do klíčových západních hospodářských a bezpečnostních organizací, ES (nyní EU) a NATO, zatímco komunistická NDR byla součástí Východního bloku, vedeného Sovětským svazem. Konec studené války a rozpad SSSR umožnily znovusjednocení Německa v roce 1990. Od té doby vynaložilo Německo značné prostředky na to, aby východní produktivita a mzdy dosáhly západních standardů. V lednu 1999 zavedlo Německo a 10 dalších zemí EU společnou evropskou směnnou měnu euro. V současné době je stát rozdělen do 16 spolkových zemí.

Spojené království (UK) leží na ostrovech v Západní Evropě na severozápad od Francie. Spojené království historicky hrálo vedoucí úlohu při rozvoji ekonomiky, parlamentní demokracie a kultury Evropy. V zenitu svého úspěchu v 19. století se Britské impérium rozkládalo na jedné čtvrtině zemského povrchu. V první polovině 20. století došlo ve dvou světových válkách a vystoupení Irské republiky k vážnému vyčerpání moci

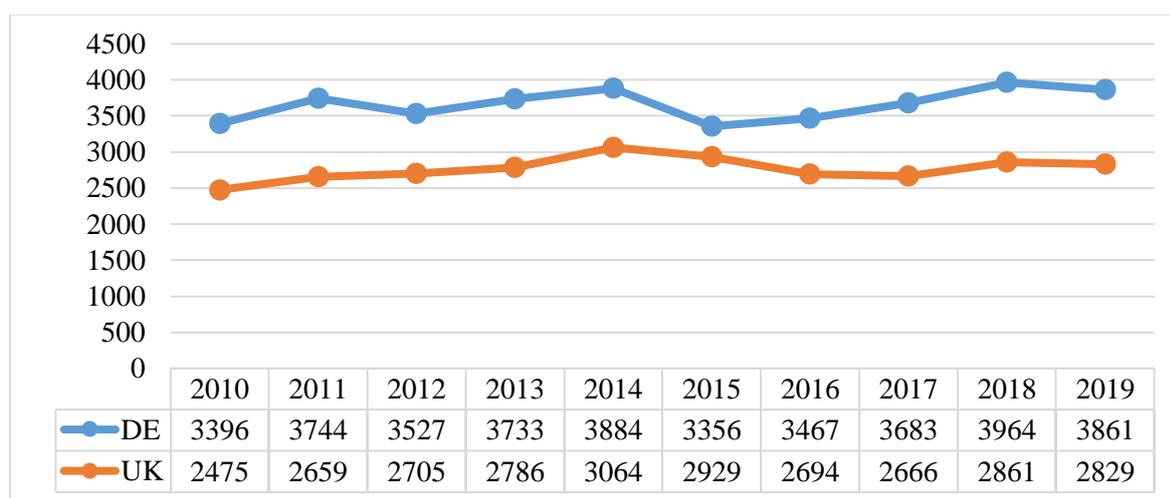
Spojeného království. Druhá polovina 20. století byla svědkem úpadku království a opětovného budování úspěšného státu a prosperujícího národu. Jako jeden z pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN a zakládající člen NATO a ES usiluje Spojené království o globální politiku v oblasti zahraniční politiky (IndexMundi, 2020).

Spojené království je od svého vstupu v roce 1973 aktivním členem EU, přestože se rozhodlo zůstat mimo hospodářskou a měnovou unii. Občané Spojeného království, motivovaní částečně frustrací ze vzdálené byrokracie v Bruselu a masivní migrací do země (IndexMundi, 2020), 23. června 2016 hlasovali pro odchod z EU. Jednání o budoucích hospodářských a bezpečnostních vztazích mezi EU a Spojeným královstvím trvají již dlouhou dobu.

4.1.1 HDP Německa a Spojeného království

Světová hospodářská krize měla značný vliv na ekonomiku a trh práce evropských zemí. Po roku 2010 se ekonomika začala obnovovat, negativně následky krize byly postupně odstraněny. Graf 1 zobrazuje vývoj základního ekonomického ukazatele – HDP země v běžných cenách v Německu a Spojeném království v období 2010-2019. Vývoj HDP v obou zemích je velmi podobný – k růstu a poklesu dochází ve stejných obdobích.

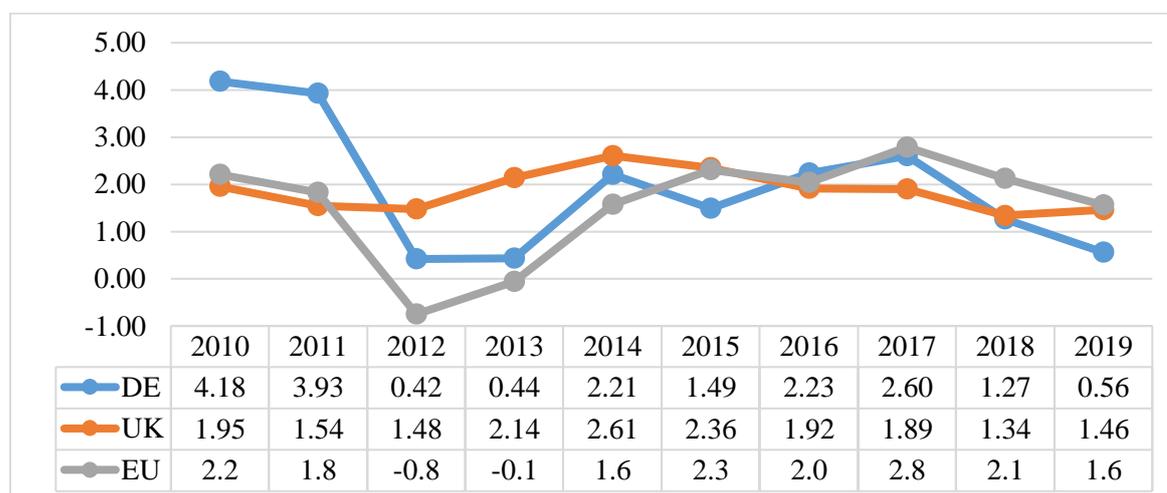
Graf 1 Vývoj HDP, mld. USD, běžné ceny, Německo a Spojené království, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Pokles a růst je ovšem výraznější v Německu než ve Spojeném království, což ilustruje dynamika ukazatelů tempo meziročního růstu HDP v procentech (graf 2). Minimální tempo růstu v DE bylo v letech 2012-2013 (0,42-0,44 %) a v roce 2019 (0,56 %). V UK nikdy ve sledovaném období nebylo zjištěno tak nízké tempo růstu: minimální hodnota ukazatele 1,34 % v roce 2018. Na druhou stranu tempo růstu HDP Německa dosahuje také vyšších hodnot než v UK: např. v roce 2010 činilo 4,18 %, zatímco v UK bylo nejvyšší tempo růstu 2,61 % v roce 2014. V porovnání s průměrným tempem růstu HDP v celé EU (šedá čára na grafu 2) je patrné, že sledované země byly obvykle nad průměrem EU, ale v poslední době (období 2017-2019) se situace změnila a ekonomika DE a UK roste pomaleji než průměr EU.

Graf 2 Tempo růstu HDP, běžné ceny, %, Německo a Spojené království, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Světová hospodářská krize roku 2009 negativně ovlivnila ekonomiku Německa a Spojeného království.

Vývoj ekonomik po světové krizi

Omezení průmyslu v době světové krize bylo významným faktorem, který ovlivnil ekonomiky, zejména v Německu. Odvětví ztratilo odbytové země a potkávala s vysokou nezaměstnaností. Banky od konce roku 2008 zpřísnily úvěrové standardy, čímž byly nejvíce zasaženy malé a střední podniky. V letech 2008-2009 byly v Německu schváleny stimulační balíčky s cílem podpořit automobilový průmysl, malé a střední podniky, domácnosti. Zahrnovaly opatření v oblasti ulehčení poskytování úvěrů malým a středním podnikům, zachování pracovních míst, snížení daní, zavedení šrotovného při

výměně starých aut za nové. Do roku 2010 bylo do ekonomiky Německa napumpováno 50 miliard eur (Krčec, 2020, s. 19). Národní protikrizová politika Německa byla paradoxní. Na jedné straně se Německu podařilo značně snížit negativní dopady světové krize na národní ekonomiku, a na druhou stranu se její fiskální náklady byly velmi vysoké, na úrovni se zeměmi, ve kterých se hospodářská krize projevila naplno.

Světová krize začala v realitním sektoru ve Spojených státech a rychle se přelila do finančního sektoru. To zasáhlo Spojené království s dvojitou silou, protože ekonomika země závisí nejen na trhu s nemovitostmi, kde je důvěra spotřebitelů úzce spjata s cenami nemovitostí, ale vysoký podíl na HDP vytváří i bankovní sektor. V roce 2007 představoval finanční sektor 10 % celkového HDP, což je více než ve Spojených státech (Moldin, Tepper, 2014).

Bez ohledu na to, jak dobrý vývoj situace byl v oblasti národních ekonomik Německa a Spojeného království, potkávaly se tyto země s vnějšími vlivy. Například, od roku 2009 se kvůli vysokému veřejnému dluhu části eurozóny začala postupně šířit dluhová krize. Vysoké zadlužení bylo vyvoláno neefektivní fiskální politikou řady zemí, zejména Řecka. Největší část pomoci Řecku (půjčka ve výši 110 miliard eur, rozložená do tří let) mělo poskytnout Německo (Bydžovská, 2015).

V roce 2012 zahájilo Spojené království průmyslovou strategii, která se zaměřuje na zdokonalování technologického jádra ekonomiky, rozvoj profesionálních dovedností obyvatelstva, zvyšování dostupnosti finančních zdrojů, podporu spolupráce mezi odvětvími atd. Úspěch této strategie se projevil v růstu HDP v období 2013-2014.

Pokles tempa růstu HDP v Německu v letech 2012-2013 je spojen s deficitem pracovních sil (Kinkarc, Bushuev, 2012). S tímto problémem se nepotkalo Spojené království.

V roce 2014 se HDP Německa a Spojeného království začal růst více. Ohrožujícími faktory ekonomiky německé a světové ekonomiky zůstaly růst úrokových sazeb ve Spojených státech, zpomalení růstu čínské ekonomiky, konflikty mezi Ruskem a Ukrajinou a v Arabském regionu, nově prohloubené finanční problémy v Řecku. Dopad těchto faktorů je patrný v poklesu tempa růstu HDP Německa v roce 2015. Díky nízkým cenám ropy se Němcům ovšem zbývá více peněz na spotřebu, nízký směnný kurz eura dává podnět k vývozu. Tyto faktory podměnily růst ekonomiky v období 2015-2017. Obchodní klima se v letech 2018-2019 zhoršilo ve všech důležitých průmyslových

odvětvích, s výjimkou chemického průmyslu (Gurkov, 2019). Němečtí podnikatelé se stali mnohem pesimističtějšími ohledně obchodních vyhlídek na blízkou budoucnost. Tyto faktory způsobily pokles tempa růstu HDP v Německu v letech 2018-2019. Obdobná situace se objevila i ve Spojeném království, ale zpomalení ekonomiky bylo méně výrazné než v Německu.

V roce 2020 v souvislosti s pandemií koronaviru HDP Německa a Spojeného království výrazně poklesl. Ve druhém čtvrtletí 2020 byl tento pokles ve Spojeném království největší za posledních 65 let. Taková recese je spojena nejen s pomalou reakcí vlády na ekonomické důsledky pandemie koronaviru, ale také kvůli zdlouhavým omezujícím opatřením. Obchod, školy, veškerý společenský život ve Velké Británii byl zmrazen až do konce března, téměř o měsíc později než v jiných evropských zemích. Úřady původně doufaly, že obyvatelstvo získá kolektivní imunitu, ale nakonec musely naskočit na poslední vůz odcházejícího vlaku: Velká Británie začala zavírat hranice, když ostatní země začaly rušit první omezení. Výsledkem bylo, že karanténa trvala mnohem déle než ostatní.

Dalším důvodem takového poklesu HDP je samotná struktura britské ekonomiky, kde 80 % tvoří trh služeb. Pokud je ekonomika stejného Německa do značné míry zaměřena na produkci, pak ve Velké Británii – na sektor služeb. Ve druhém čtvrtletí letošního roku britské domácnosti snížily své výdaje na bydlení a stravování o 87 %. Vláda opožděně zaplavila obyvatelstvo penězi, kompenzovala mzdy a tím stimulovala spotřebu. To přineslo pozitivní výsledky, ekonomové již opatrně hovoří o prvních známkách oživení. Podle předpovědí britské centrální banky bude ekonomika schopna dosáhnout úrovně před koronavirem do konce roku 2021.

Britské úřady si dnes plánují zvýšit půjčky na zahraničních trzích, aby zvládly recesi. Očekává se, že to bude muset zvýšit některé daně a snížit výdaje veřejného sektoru (zdravotnictví, školství, veřejná doprava, sociální péče atd.). Ekonomika Spojeného království bude ovšem v následujících letech negativně ovlivněna faktorem Brexit.

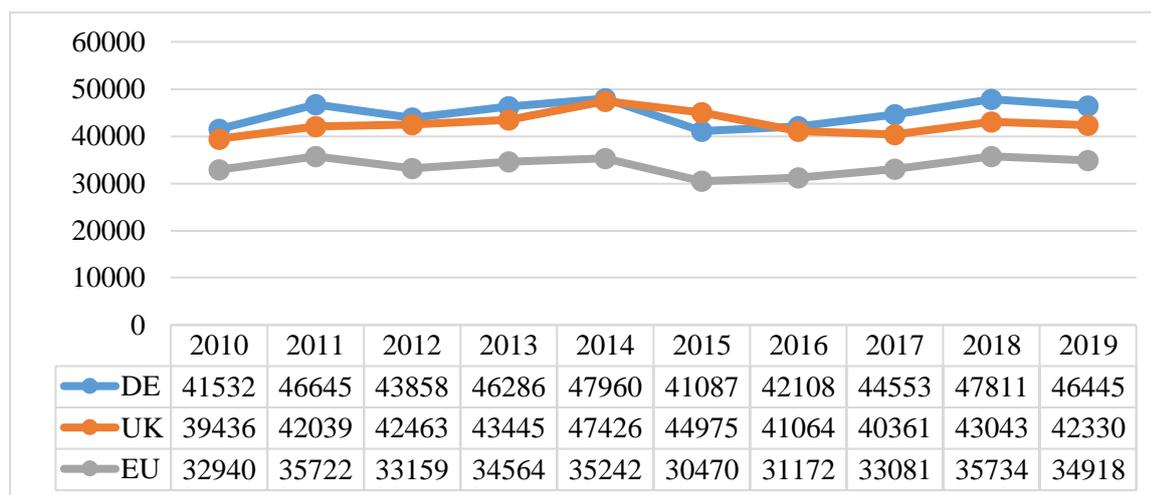
Z hlediska absolutní hodnoty ukazatele HDP je ekonomika Německa vyspělejší než ekonomika UK, nicméně je třeba porovnat další relativní ukazatele – podíl HDP na celkové ekonomice EU, HDP na obyvatele.

Graf 3 uvádí vývoj ukazatele HDP na obyvatele v obou zemích a průměr EU v období 2010-2019. Je patrné, že dopad vnějších faktorů, zmíněných výše, které způsobily

pokles tempa růstu HDP v Německu více ovlivnil ukazatel HDP na obyvatele v Německu než ve Velké Británii.

Ukazatele v obou zemích jsou celkově velmi vysoké a jsou vyšší než průměr EU. Německá a britská ekonomiky jsou v současnosti jedněmi z nejstabilnějších, protože jsou nejstabilnějšími, vyváženými a industrializovanými (zejména německá ekonomika) na světě. Důvodem je především racionální domácí a zahraniční politika státu a řádně organizovaná smíšená ekonomika (Paul, 2020, s. 15). V Německu byl HDP na obyvatele v roce 2019 46,4 tis. USD, ve Spojeném království – 42,3 tis. USD, zatímco průměr EU byl 34,9 tis. USD. HDP na obyvatele v Německu se obvykle drží na úrovni vyšší než ve Spojeném království. Výjimku představuje rok 2015, kdy ukazatel ve Spojeném království převýšil hodnotu ukazatele v Německu (44,98 tis. v UK, 41,09 tis. v DE).

Graf 3 Vývoj HDP na obyvatele, běžné ceny, USD, Německo, Spojené království, EU, 2010-2019

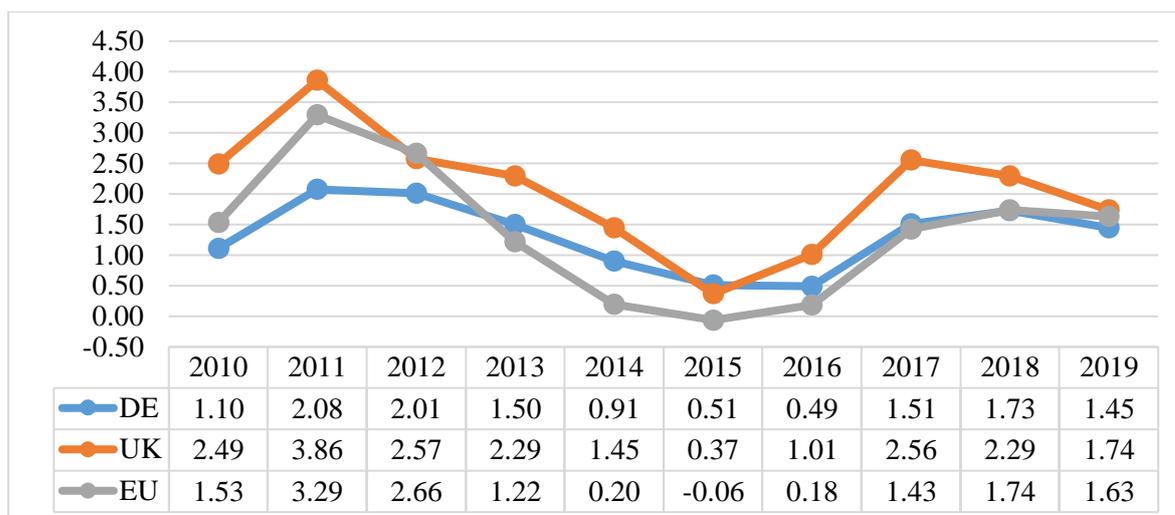

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

4.1.2 Inlace v Německu a Spojeného království

Dynamika ukazatele inflace je ve sledovaných zemích a v celé EU velmi podobná (graf 4). V Německu se hodnota ukazatele pohybuje v užším koridoru (0,51 – 2,08 %) než ve Spojeném království (0,37 – 3,86 %) a v celé EU (-0,06 – 3,29 %).

Graf 4 Vývoj míry inflace, %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Míra inflace v Německu a Spojeném království od roku 2013 do 2016 nadále výrazně klesá. Růst spotřebitelských cen se zpomalil, zejména v důsledku snížení nákladů na kapalná paliva. Míra inflace byla na minimální úrovni nebo byla prakticky nulová, protože peníze v zemi jsou plně vybaveny zbožím, včetně zlata (Paul, 2020, s. 15).

Moderní studie vztahu mezi HDP a inflací potvrzují existenci korelace mezi ekonomickým růstem a inflací. Korelační koeficient (2010–2019) mezi tempem růstem HDP a inflací v Německu je -0,0907, což znamená velmi nízkou (téměř žádnou) korelaci mezi ukazateli (čím více se hodnota koeficientu blíží nule, tím nižší je korelace). Korelační koeficient mezi ukazateli (2010-2019) ve Spojeném království je průměrně vysoký: -0,5480 (čím více se hodnota koeficientu blíží 1, tím vyšší je korelace). Poukazuje to na průměrně silný inverzní vztah (čím nižší je míra inflace, tím vyšší je průměrná míra růstu reálného HDP). F-test poukazuje na statistickou významnost korelace na hladině významnosti 95 % ($0,02 < 0,05$).

Ve druhém pololetí 2020 došlo k poklesu inflace v Německu. Bylo to způsobeno tím, že vláda Německa rozhodla podpořit kupní sílu obyvatelstva v podmínkách koronavirové krize a dočasně snížila DPH: z 19 % na 16 % standardní sazbu DPH a z 7 % na 5 % sníženou sazbu DPH. Důsledkem se stalo snížení maloobchodních cen zboží a služeb a pokles inflace, resp. záporné tempo růstu inflace v některých měsících 2020. Negativní inflace neboli deflace je pro odborníky obvykle signálem, že se ekonomika potkává se značnými problémy. V této situaci jsou ekonomové však tentokrát klidní,

protože od 1. ledna se sazba DPH vrátila na normální úroveň, což pomůže normalizovat cenovou dynamiku. Dalším důvodem negativní inflace v Německu bylo také výrazné snížení nákladů na energetické zdroje (pohonné hmoty pro automobily, ropné produkty pro vytápění budov), a některé předměty dlouhodobé spotřeby (telefony, spotřební elektroniku, oblečení a obuv).

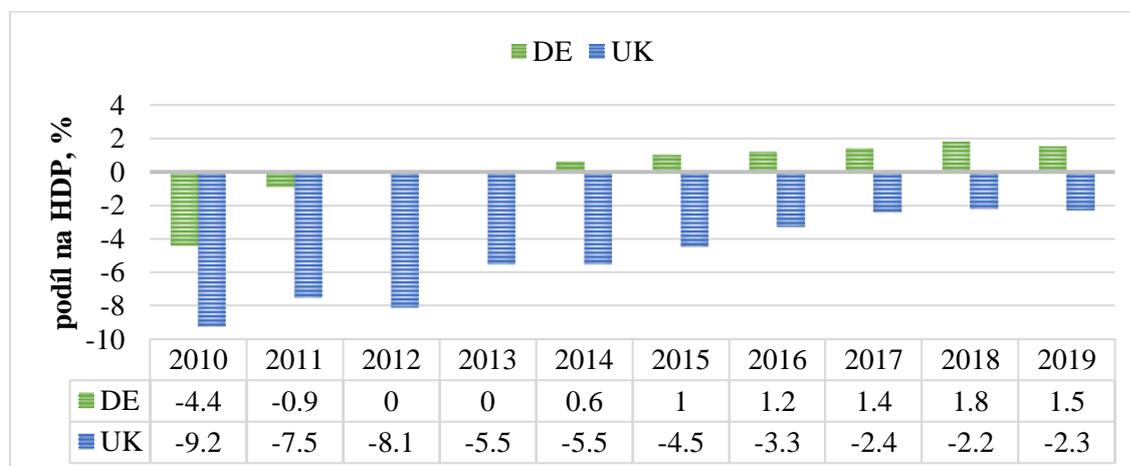
Inflace ve Spojeném království se postupně snižuje od roku 2018, což lze hodnotit jako faktor zpomalení ekonomického růstu v zemi spolu s poklesem průmyslové výroby a nejistotou výrobců a spotřebitelů v souvislosti s odchodem země z Evropské unie. Indikátor nicméně převyšuje inflaci v předních zemích EU.

4.1.3 Státní rozpočet Německa a Spojeného království

Jednou z nejvýznamnější položek výdajů státního rozpočtu evropských zemí je zpravidla výdaje na sociální zabezpečení. V době, kdy nezaměstnanost roste, zvyšují se výdaje na zajištění podpory v nezaměstnanosti, na podporu udržení pracovních míst a další opatření politiky zaměstnanosti. Velké státní deficity nejsou pro ekonomiku žádoucí a země musí se počítat s doporučeními EU ve vztahu k přípustné úrovni schodku.

Graf 5 ilustruje vývoj relativních ukazatelů – podílu státního rozpočtu na HDP, které lze využít k porovnání Německa a Spojeného království. Na první pohled je patrné, že situace v Německu je z pohledu tohoto ukazatele lepší než ve Spojeném království. Od roku 2011 je státní rozpočet Německa bez deficitu, zatímco státní rozpočet Spojeného království je po celou sledovanou dobu schodkový. Dále je zaměřeno více do detailů v analýze vývoje těchto ukazatelů.

Graf 5 Státní rozpočet Německa a Spojeného království, % na HDP, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Eurostat (2021)

Státní rozpočet Německa v letech 2010-2020

Na začátku sledovaného období měly země velké schodky rozpočtu – zejména kvůli nákladům na protikrizová opatření. V roce 2010 byl v Německu deficit státního rozpočtu 4,4 % na HDP (112,3 miliard eur). Bylo to způsobeno následky opatření na udržení zaměstnanosti, finančními příspěvky pro rodiny, zavedení šrotovného a ulehčením poskytování úvěrů malým a středním podnikům. V roce 2011 se díky změnám fiskální politiky Německa deficit podařilo snížit na 23,7 miliard eur (0,9 % na HDP). Následující leta dosáhl státní rozpočet Německa kladných, ale velmi nízkých hodnot (0,26 miliard eur v roce 2012 a 1,1 miliard eur v roce 2013). Z hlediska velikosti a tempa růstu HDP byly tyto hodnoty téměř zanedbatelné. Růst ekonomiky a pokles ropných cen na světovém trhu pomohli udržet růst přebytku státního rozpočtu v následujících letech v Německu (graf 5). Velké příjmy do státního rozpočtu pramení z rekordních daňových příjmů a dobré situaci na trhu práce. Díky nízké nezaměstnanosti klesají sociální výdaje, které tradičně tvoří největší podíl na výdajích státního rozpočtu. V posledních letech se státní rozpočet Německa cítí tlaky pro navýšení výdajů na ochranu klimatu a efektivnější podporu nejchudších skupiny obyvatel (ČTK, 2018).

Německá vláda vykázala v roce 2020 schodek 158,2 miliard EUR, neboli 4,8 procenta HDP, a to v době snahy o omezení šíření COVID-19 a podpory podniků a domácností zasažených pandemií. Jednalo se o první deficit od roku 2011 a druhý nejvyšší schodek od sjednocení Německa, překročený pouze rekordním schodkem roku 1995. Největší podíl na deficitu měla federální vláda (98,3 miliard EUR), následovaná federálními státy (26,1 miliardy EUR), sociálním zabezpečením (31,8 miliardy EUR) a obcemi (2,0 miliardy EUR). (Trading Economics, 2021).

Státní rozpočet Spojeného království v letech 2010-2020

Ve Spojeném království je státní rozpočet již během dlouhé doby v deficitu.

Světová krize způsobila zásadní pokles daňových příjmů ve Spojeném království. V roce 2007 představoval bankovní sektor přibližně 40 % příjmů z daně z příjmu, finanční a realitní sektor – 30 % příjmů z daně z příjmů fyzických osob. Příjmy z daní ve Velké Británii poklesly mezi listopadem 2008 a listopadem 2009 o 12 % (Moldin, Tepper, 2014). Všechny tyto skutečnosti se projeví v prohloubení deficitu státního rozpočtu, který byl i před krizí značně zadlužený ve Spojeném království.

Na začátku sledovaného období, v roce 2010 byl deficit rozpočtu značně vyšší než v Německu: 9,2 % na HDP (172,8 miliard eur). V roce 2009 bylo Evropskou radou doporučeno Spojenému království snížit nadměrný schodek pod hodnotu 3 % HDP do roku 2014/15. Za tímto účelem měla země provést v roce 2009/10 fiskální opatření a zahájit konsolidaci. Bylo doporučeno využít všech příležitosti nad rámec fiskálního úsilí, včetně zlepšení ekonomických podmínek. (Evropská komise, 2010, s. 3).

V návaznosti na tato doporučení byly ve Spojeném království po dobu čtyř let omezeny diskreční výdaje, včetně škrtů v rozpočtech různých ministerstev, s výjimkou výdajů pro oblast zdravotnictví a zahraniční pomoci. Na dobu dvou let byly zmrazeny výplaty ve veřejné sektoru a došlo ke snížení sociálních dávek. Další příjmy do státního rozpočtu pocházely z růstu HDP, díky úspěšné průmyslové strategii. V roce 2014 byla situace přezkoumána a přijatá nová fiskální politika. Ekonomický růst a pokles nezaměstnanosti v období 2015-2019 způsobily další pokles výdajů na sociální zabezpečení a růst příjmů z daní.

Situace na trhu práce se ovšem stávala stále více napjatá a to kvůli nedostatku pracovních zdrojů. V roce 2019 se rozpočtový deficit zvýšil o 0,1 procentuální bod oproti roku 2018 a činil 2,3 procenta k HDP (58,4 miliard eur). Údaje o státním rozpočtu Spojeného království v roce 2020 nejsou, ale lze očekávat, že se deficit rozpočtu prohloubí, protože vláda podporuje ekonomiku uprostřed pandemie koronaviru.

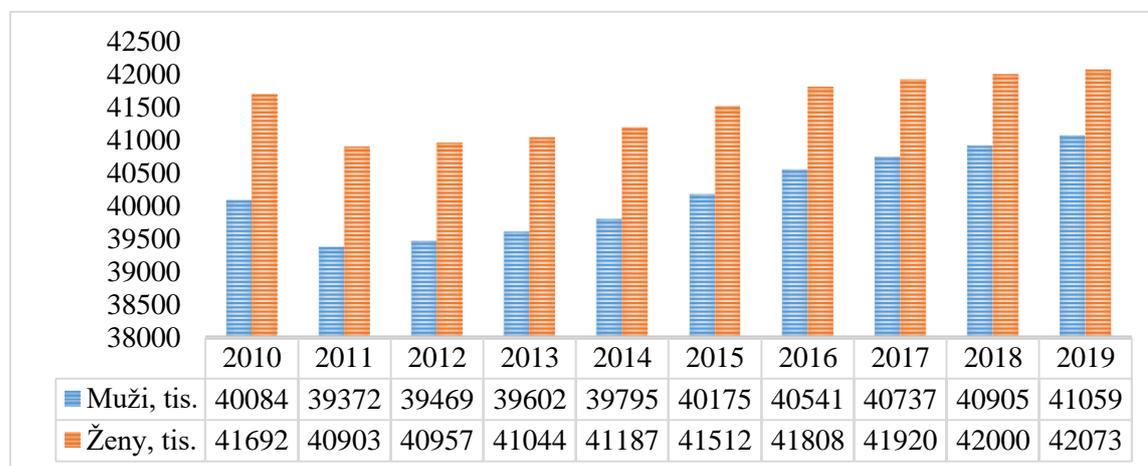
4.1.4 Obyvatelstvo Německa a Spojeného království

Počet obyvatel Německa představuje téměř pětinu celé populace EU (podle údajů Světové banky v roce 2019 – 19 %). Graf 6 ilustruje vývoj počtu obyvatel Německa, rozděleného podle pohlaví.

V Německu je výrazný trend stárnutí obyvatel, zejména kvůli pokračující nižší porodnosti, přebytku úmrtí nad narozením. Tento trend způsobuje vyvolává snížení populace země. Určité růstové tendence ukazatele počtu obyvatel (např. od roku 2012 do roku 2018) jsou vysvětleny čistým přílivem migrace, který kompenzuje záporné saldo (nově narozené vůči úmrtím). Od roku 2012 se počet obyvatel v Německu zvyšuje (největší meziroční nárůst v roce 2015: 1,0 % přírůstek počtu mužů a 0,8 % - počtu žen.

V roce 2019 bylo podle údajů Světové banky (2021) celkem 83 132 799 obyvatel, z toho 41 059 335 mužů a 42 073 464 žen. Pro porovnání bylo v roce 2010 v Německu cca o jeden milion mužů a půl milionů žen méně než v roce 2019.

Graf 6 Počet obyvatel Německa podle pohlaví, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

V tabulce 1 jsou uvedena podrobná data o stavu obyvatelstva Německa v období 2010-2019, jsou uvedeny výpočty rozdílu (počet žen minus počet mužů), meziroční změny počtu obyvatel.

Tab. 1 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle pohlaví, 2010-2019

Počet osob, tis.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkem, tis.	81777	80275	80426	80646	80983	81687	82349	82657	82906	83133
Muži, tis.	40084	39372	39469	39602	39795	40175	40541	40737	40905	41059
Ženy, tis.	41692	40903	40957	41044	41187	41512	41808	41920	42000	42073
Rozdíl _{ženy-muži} , tis.	1608	1531	1487	1442	1392	1337	1268	1183	1095	1014
Meziroční změny, %										
Celkem, %	-0,2%	-1,8%	0,2%	0,3%	0,4%	0,9%	0,8%	0,4%	0,3%	0,3%
Muži, %	-0,1%	-1,8%	0,2%	0,3%	0,5%	1,0%	0,9%	0,5%	0,4%	0,4%
Ženy, %	-0,2%	-1,9%	0,1%	0,2%	0,3%	0,8%	0,7%	0,3%	0,2%	0,2%

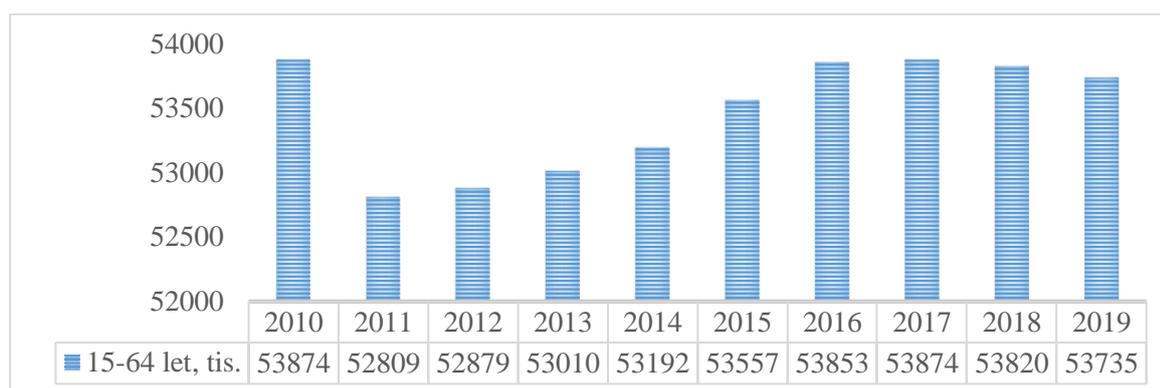
Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Počet žen převyšuje počet mužů v území. Větší podíl žen ve struktuře populaci lze vysvětlit delší průměrnou dobou života u žen než u mužů. Rozdíl v počtech žen a mužů se ovšem snižuje: v roce 2010 bylo v Německu o 1,66 milionů žen více než mužů, v roce 2019 – již pouze o 1,01 milionů více. Tento trend lze spojit s větším počtem narození chlapců oproti holek a také pracovními migračními toky, v nichž dominují muži.

Z hlediska věkové struktury je pro Německo aktuální problém vysokého podílu starších obyvatel, což pravděpodobně způsobuje zátěž systému sociální podpory a zdravotnictví. V období 2010-2019 více než pětina obyvatel Německa ve věku 65 a více let a tento podíl se každoročně zvyšuje (v roce 2010 – 20,6 %, v roce 2019 – 21,6 %).

Lidé v produktivním věku (15-64 let) tvoří více než 60 % populace: v roce 2010 – 65,9 %, v roce 2019 – 64,6 %. Podíl obyvatel v produktivním věku na celkové populaci zvyšuje, přes to, že v absolutním vyjádření se počet lidí v této věkové skupině zvyšoval v období 2011-2016. Zejména ohrožující je to, že se absolutní počty lidí v produktivním věku začaly klesat od roku 2017. Graf 7 ilustruje dynamiku absolutního počtu obyvatel v produktivním věku v Německu v letech 2010-2019.

Graf 7 Počet obyvatel Německa v produktivním věku (15-64 let), tis. osob, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

V tabulce 2 je uvedena podrobná statistika obyvatelstva Německa, rozděleného do tří věkových skupin: děti (0-14 let), lidé v produktivním věku (15-64 let), starší obyvatelstvo (65 a více let). Jsou vypočítány meziroční změny v počtech obyvatel v jednotlivých skupinách a podíly těchto skupin na celkovém počtu obyvatel Německa v období 2010-2019. Největší kladné meziroční změny jsou pozorovány u skupiny 0-14 let (1,4-1,6 % v období 2016-2019) a skupiny 65 a více let (0,7-1,6 % v období 2012-2019). Tempo růstu počtu obyvatel v produktivním věku bylo kladné v období let 2012-2016, ale vykazovalo značné nižší hodnoty, než tempo růstu počtu obyvatel v jiných věkových skupinách. Podle projekcí Federálního statistického úřadu Německa se populace v produktivním věku ohromně zmenší v budoucnu. V letech 2020 až 2060 se očekává pokles počtu lidí ve věku 20–64 let až o 15 milionů, tj. o 30 % (Pöttsch. Rößger, 2015).

Tab. 2 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle věku, 2010-2019

Počet osob, tis.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0-14 let, tis.	11096	10845	10799	10751	10732	10796	10965	11118	11293	11472
15-64 let, tis.	53874	52809	52879	53010	53192	53557	53853	53874	53820	53735
65-... let, tis.	16807	16621	16749	16884	17058	17333	17531	17665	17793	17926
Meziroční změny, %										
0-14 let, %	-1,2%	-2,3%	-0,4%	-0,4%	-0,2%	0,6%	1,6%	1,4%	1,6%	1,6%
15-64 let, %	-0,3%	-2,0%	0,1%	0,2%	0,3%	0,7%	0,6%	0,0%	-0,1%	-0,2%
65-... let, %	1,1%	-1,1%	0,8%	0,8%	1,0%	1,6%	1,1%	0,8%	0,7%	0,7%
Podíl na celkovém počtu obyvatel, %										
0-14 let, %	13,6%	13,5%	13,4%	13,3%	13,3%	13,2%	13,3%	13,5%	13,6%	13,8%
15-64 let, %	65,9%	65,8%	65,7%	65,7%	65,7%	65,6%	65,4%	65,2%	64,9%	64,6%
65-... let, %	20,6%	20,7%	20,8%	20,9%	21,1%	21,2%	21,3%	21,4%	21,5%	21,6%

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Německo se potkalo s problémem migrace, zejména kvůli politice země ve vztahu k uprchlíkům. Eurostat publikuje údaje o počtech obyvatel v Německu, rozdělených podle státního občanství pro období 2014-2019. Statistiky obsahují údaje o počtech obyvatel Německa se státním (německým) občanstvím, s občanstvím EU (kromě německého), občanstvím zemí mimo EU, žádným nebo neznámým občanstvím. Statistiky pravděpodobně nezachycují skutečné počty migrantů a nelegální pobyty. Základní statistika obyvatelstva, rozděleného podle typu občanství, je uvedena v tabulce 3. Podíl lidí se státním občanstvím během sledovaného období snížil: 91,3 % v roce 2014 a 87,8 % v roce 2019. Je patrný růst podílů obyvatel s občanstvím mimo EU (4,7 % v roce 2014 a 6,9 % v roce 2019) a občanstvím EU (3,9 % v roce 2014, 5,3 % v roce 2019). Podíl lidí s žádným nebo nezjištěným občanstvím se podle statistik téměř nemění: 0,01 % ve sledovaném období.

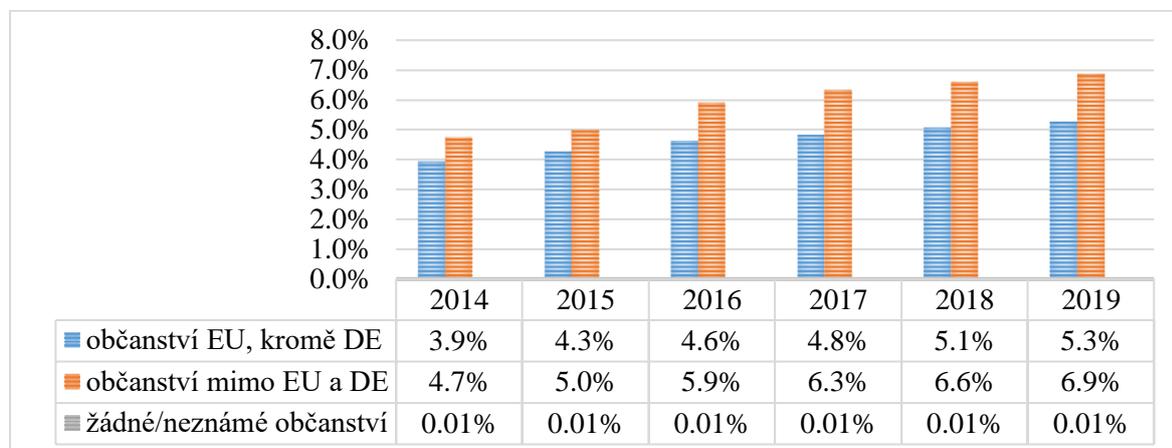
Tab. 3 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle občanství, 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Občanství DE, tis.	73752	73658	73524	73302	73113	72930
Podíl, %	91,3%	90,7%	89,5%	88,8%	88,3%	87,8%
Občanství EU, kromě DE, tis.	3 180	3 475	3 801	3 985	4 205	4 384
Podíl, %	3,9%	4,3%	4,6%	4,8%	5,1%	5,3%
Občanství mimo EU, tis.	3826	4055	4841	5224	5462	5694
Podíl, %	4,7%	5,0%	5,9%	6,3%	6,6%	6,9%
Žádné/neznámé občanství, tis.	9,2	9,0	10,3	11,1	11,4	11,5
Podíl, %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Eurostat (2021)

Graf 8 ilustruje výše popsané změny struktury obyvatelstva Německa, rozděleného podle občanství.

Graf 8 Statistika obyvatelstva Německa, rozděleného podle občanství, 2014-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Eurostat (2021)

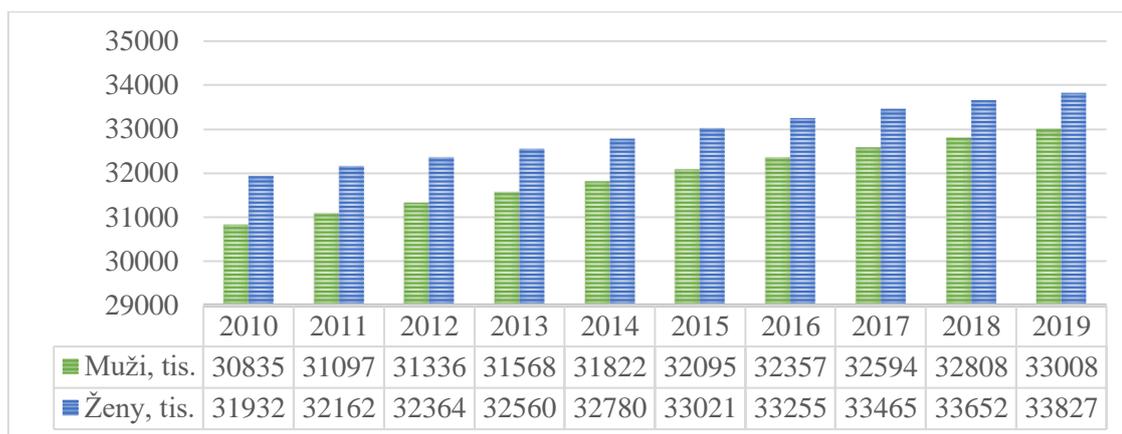
4.1.5 Obyvatelstvo Spojeného království

Obyvatelstvo Spojeného království představuje 15 % celé populace EU (podle údajů Světové banky v období 2010-2013 – 14 %, 2014-2019 – 15 %).

Graf 9 ilustruje vývoj počtu mužů a žen ve Spojeném království v období 2010-2019. Během celého sledovaného období je patrný stabilní růst obyvatelstva, mužů u žen.

V roce 2010 bylo v UK celkem 62 766 365 obyvatel, z toho 49,1 % - muži, 50,9 % - ženy. Větší podíl žen než mužů na populaci Spojeného království lze stejně jako v Německu objasnit rozdíly v průměrné délce života.

V roce 2019 bylo již evidováno celkem 66 834 405 obyvatel. Podíl mužů a žen v roce 2019 se stejně jako v Německu trochu změnil: zvýšil se podíl mužů (49,4 %) oproti podílu žen (50,6 %). V roce 2010 bylo v UK o 1,1 milionů žen více než mužů, v roce 2019 – již pouze o 819 tisíc žen více. Tento trend lze spojit s narozením více chlapců oproti dívkám (105,4 chlapců na 100 dívek) (Gov.uk, 2020).

Graf 9 Počet obyvatel Spojeného království podle pohlaví, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Na základě výpočtů pomocných ukazatelů nejsou zjištěny významné výkyvy v přírůstkách či úbytkách obyvatel v UK během sledovaného období. V tabulce 4 jsou uvedena podrobná data o populaci UK v období 2010-2019, včetně rozdílu v počtech žen a mužů, meziročních změn počtu obyvatel. Počet obyvatel se zvyšuje v každém roce o 0,5-0,9 %. Přírůstky jsou rozloženy rovnoměrně mezi genderovými skupiny obyvatel: například v letech 2018-2019 se počet mužů meziročně zvýšil o 0,5 %, žen – o 0,6 %.

Tab. 4 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle pohlaví, 2010-2019

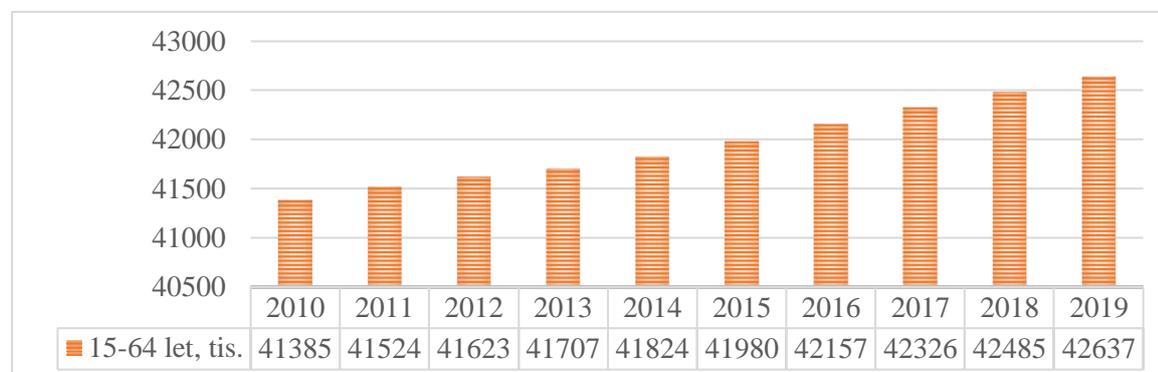
Počet osob, tis.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkem, tis.	62766	63259	63700	64128	64602	65116	65612	66059	66460	66834
Muži, tis.	30835	31097	31336	31568	31822	32095	32357	32594	32808	33008
Ženy, tis.	31932	32162	32364	32560	32780	33021	33255	33465	33652	33827
Rozdíl _{ženy-muži} , tis.	1097	1064	1029	992	958	927	898	870	844	819
Meziroční změny, %										
Celkem, %	0,8%	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	0,6%
Muži, %	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%	0,5%
Ženy, %	0,9%	0,9%	0,8%	0,7%	0,8%	0,9%	0,8%	0,7%	0,7%	0,6%

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Stejně jako pro většinu evropských zemí, je pro UK aktuální trend stárnutí obyvatelstva. Podíl obyvatel ve věku 65 a více let tvořil 18,5 % na celkové populaci UK v roce 2019. Podíl této skupiny obyvatel se každoročně zvyšuje: v roce 2010 byl např. 16,6 %. Na rozdíl od Německa, podíl dětí na celkovém obyvatelstvu UK se téměř nemění: v roce 2010 činil 17,5 %, v roce 2019 – 17,7 %. Růst podílu starších obyvatel na celkové populaci se uskutečňuje hlavně kvůli poklesu podílu obyvatel v produktivním věku.

V absolutním vyjádření je počet lidí v produktivním věku (15-64 let) v UK rostoucí, což je pozitivní trend. Graf 10 ilustruje tuto pozitivní dynamiku v období 2010-2019.

Graf 10 Počet obyvatel Spojeného království v produktivním věku (15-64 let), tis. osob, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

V tabulce 5 jsou uvedeny údaje o struktuře obyvatelstva UK z hlediska věku. Lze udělat závěr, že vývoj populace UK není charakterizován žádnými náhlými výkyvy (úbytky nebo přírůstky v jednotlivých demografických skupinách).

Tab. 5 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle věku, 2010-2019

Počet osob, tis.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0-14 let, tis.	10981	11102	11181	11244	11326	11432	11541	11649	11749	11827
15-64 let, tis.	41385	41524	41623	41707	41824	41980	42157	42326	42485	42637
65-... let, tis.	10400	10633	10897	11177	11453	11704	11914	12083	12226	12370
Meziroční změny, %										
0-14 let, %	0,4%	1,1%	0,7%	0,6%	0,7%	0,9%	1,0%	0,9%	0,9%	0,7%
15-64 let, %	0,6%	0,3%	0,2%	0,2%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
65-... let, %	2,0%	2,2%	2,5%	2,6%	2,5%	2,2%	1,8%	1,4%	1,2%	1,2%
Podíl na celkovém počtu obyvatel, %										
0-14 let, %	17,5%	17,6%	17,6%	17,5%	17,5%	17,6%	17,6%	17,6%	17,7%	17,7%
15-64 let, %	65,9%	65,6%	65,3%	65,0%	64,7%	64,5%	64,3%	64,1%	63,9%	63,8%
65-... let, %	16,6%	16,8%	17,1%	17,4%	17,7%	18,0%	18,2%	18,3%	18,4%	18,5%

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Podíl obyvatel s národním občanstvím (UK) je ve Spojeném Království menší než v Německu: 86,5 % v roce 2019 (pro porovnání – v roce 2014 – 90,1 %). 5,3 % obyvatel UK v roce 2019 mělo občanství EU, ale mimo UK, 8,2 % - občanství mimo EU a UK, 0,04 % - jsou evidovány jako osoby s nezjištěným občanstvím. Přehled struktury

obyvatel podle občanství v UK podle dostupné statistiky z období 2014-2019 je uveden v tabulce 6.

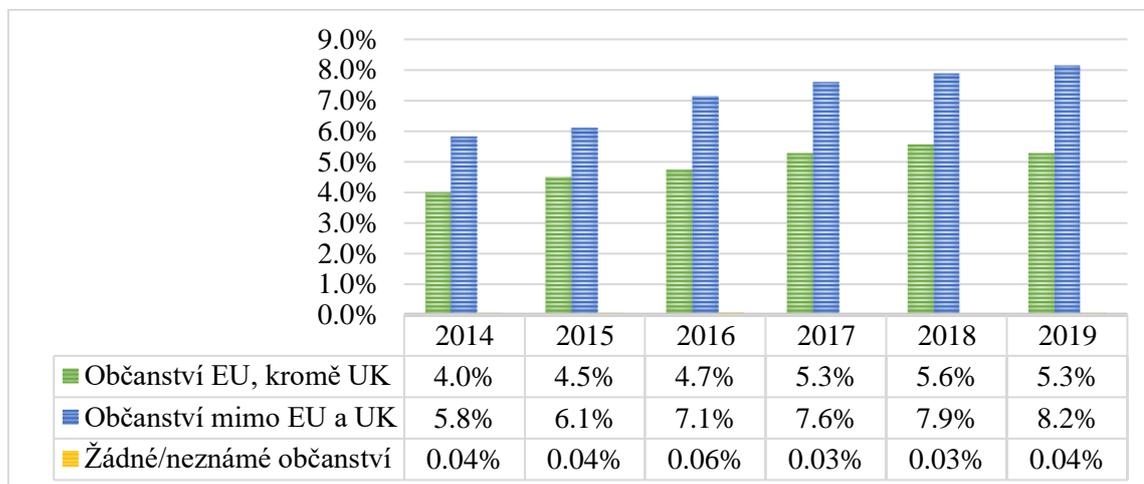
Tab. 6 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle občanství, 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Občanství UK, tis.	59275	59404	59696	59751	59967	60447
Podíl, %	90,1%	89,4%	88,1%	87,1%	86,5%	86,5%
Občanství EU, kromě UK, tis.	2624	2987	3204	3628	3860	3682
Podíl, %	4,0%	4,5%	4,7%	5,3%	5,6%	5,3%
Občanství mimo EU, tis.	3826	4055	4841	5224	5462	5694
Podíl, %	5,8%	6,1%	7,1%	7,6%	7,9%	8,2%
Žádné/neznámé občanství, tis.	27	30	43	19	20	28
Podíl, %	0,04%	0,04%	0,06%	0,03%	0,03%	0,04%

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Eurostat (2021)

Podíl obyvatel s občanstvím mimo UK se každoročně zvyšuje (ilustruje to graf 11). Zejména patrný nárůst je z hlediska podílu obyvatel s občanstvím mimo EU.

Graf 11 Statistika obyvatelstva Spojeného království, rozděleného podle občanství, 2014-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Eurostat (2021)

4.1.6 Migrační krize

V roce 2015 došlo k tzv. migrační krizi, která se dotkla EU a zejména vyspělých zemí EU – Německa a Velké Británie. Vliv této krize je vidět již z pohledu změn vybraných základních ekonomických ukazatelů: pokles HDP a zpomalení tempa růstu HDP v období 2015-2016.

Krise byla spojená s obrovským tokem uprchlíků a nelegálních migrantů ze zemí Severní Afriky, Blízkého Východu a Jižní Asie, směřujícím do zemí EU. Hlavními důvody vzniku migračního hnutí byla ekonomická, politicko-právní a demografická nestabilita – války a ozbrojené konflikty, včetně občanských válek v Iráku, Sýrii, válek v Afghánistánu (2001–2014 a 2015), války v Libyi, vojenských operací proti ISIS, krize v Srbsku a v Kosovu, náboženských střetů v Nigérii, konfliktů v Jemenu a Pákistánu, zvyšování chudoby a prohlubování sociální nerovnosti v řadě afrických zemích. Tato migrační krize je největší v Evropě od druhé světové války (Avramopoulos, 2015). Podle údajů Evropského parlamentu (Europarl.europa.eu, 2020) dorazilo do Evropy po moři více než milion lidí v roce 2015. Postupně se příliv migrantů opadl: v roce 2019 dorazilo po moři již cca 120 tisíc lidí.

Migrační krize měla pravděpodobně značný vliv na strukturu obyvatelstva sledovaných zemí, i když není třeba vylučovat vliv faktoru nepřesnosti statistických údajů. Oficiální statistiky nemohou zahrnout všechny toky obyvatel, včetně těch nelegálních. Migrace a jiné demografické změny mají vliv i na trh práce zemí, který je předmětem zkoumání této práce.

Na základě provedené analýzy je patrné, že se Německo a Spojené království potkávají se stejnými trendy: stárnutí obyvatel, příliv migrantů, záporné saldo (narození oproti úmrtím), snížení rozdílu v počtech mužů a žen (narození více chlapců oproti dívkám). Tyto trendy pravděpodobně ovlivňují trh práce těchto zemí. Mezi negativní vlivy demografických trendů na trh práce lze vymezit zejména:

- snížení pracovní síly,
- tlak na systém sociálního zabezpečení a státní rozpočet,
- růst nezaměstnanosti kvůli obsazení pracovních míst migranty.

Pracovní migrace může mít i pozitivní účinek: obsazení pracovních pozic, které nejsou rezidenti zemí požadovaný (např. nekvalifikovaná práce, nepříznivé pracovní podmínky, nízké platy). Tyto trendy lze prozkoumat na základě analýzy vybraných ukazatelů trhu práce.

4.2 Pracovní síla a zaměstnanost Německa a Spojeného království

Základní informace o rozsahu pracovního trhu a jeho možnostech představuje ukazatele pracovní síly země.

4.2.1 Pracovní síla Německa a Spojeného království

V tabulce 7 jsou uvedeny údaje o pracovní síle vybraných zemí, je provedeno porovnání s EU, vypočítány podíly pracovní síly na celkové populaci zemí a na celkovém objemu pracovní síly v EU. V roce 2020 představovala pracovní síla Německa (celkem 43,5 milionů osob) 20,2 % na celkové pracovní síle EU. Spojené království se na pracovní síle EU podílelo 16,1 % (34,7 milionů osob). Pracovní síla v Německu a Spojeném království tvoří cca polovinu celkové populace zemí: 52,4 % v Německu, 51,7 % ve Spojeném království. V průběhu let 2010-2019 se tento ukazatel téměř nezměnil: v roce 2010 představoval 51,4 % v Německu, 51,0 % ve Spojeném království.

Tab. 7 Pracovní síla Německa, Spojeného království a EU, 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Pracovní síla, mil. osob											
EU	211,4	210,7	212,0	212,6	213,3	213,6	214,6	215,7	216,5	216,2	215,6
DE	42,01	41,66	41,74	42,10	42,32	42,59	43,06	43,29	43,56	43,58	43,51
UK	32,04	32,23	32,58	32,90	33,19	33,48	33,80	34,01	34,33	34,53	34,70
Podíl na celkové populaci země, %											
EU	47,9%	47,8%	48,0%	48,0%	48,1%	48,1%	48,2%	48,3%	48,5%	48,3%	n/d
DE	51,4%	51,9%	51,9%	52,2%	52,3%	52,1%	52,3%	52,4%	52,5%	52,4%	n/d
UK	51,0%	50,9%	51,2%	51,3%	51,4%	51,4%	51,5%	51,5%	51,7%	51,7%	n/d
Podíl na pracovní síle EU, %											
EU	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	n/d
DE	19,9%	19,8%	19,7%	19,8%	19,8%	19,9%	20,1%	20,1%	20,1%	20,2%	20,2%
UK	15,2%	15,3%	15,4%	15,5%	15,6%	15,7%	15,7%	15,8%	15,9%	16,0%	16,1%

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Nadprůměrné podíly pracovní síly na populaci Německa a Spojeného království (oproti ostatním zemím EU) jsou dobrým příkladem toho, jak země účinně vyvažují trh práce. Souvisí to především s podstatným zvýšením míry účasti starších pracovníků na trhu práce. To bylo vyvoláno reformami trhu práce, které účinně snížily peněžní pobídky pro předčasný odchod do důchodu.

Lze předpokládat, že prodloužení pracovního života lidí ve vysoce rozvinutých zemích, jako je Německo a Spojené království, je mezi jiné spojeno se zlepšením životní úrovně, systémů zdravotní péče a prodloužením průměrné délky života lidí obecně. Tyto

trendy mají dlouhodobý charakter vlivu, než přímá stimulace aktivity starších pracovníků na trhu práce prostřednictvím reforem a politik. Výsledkem obou trendů je, že věk odchodu do důchodu bude v budoucnu nadále stoupat, stejně jako podíl starších obyvatel na zaměstnanosti.

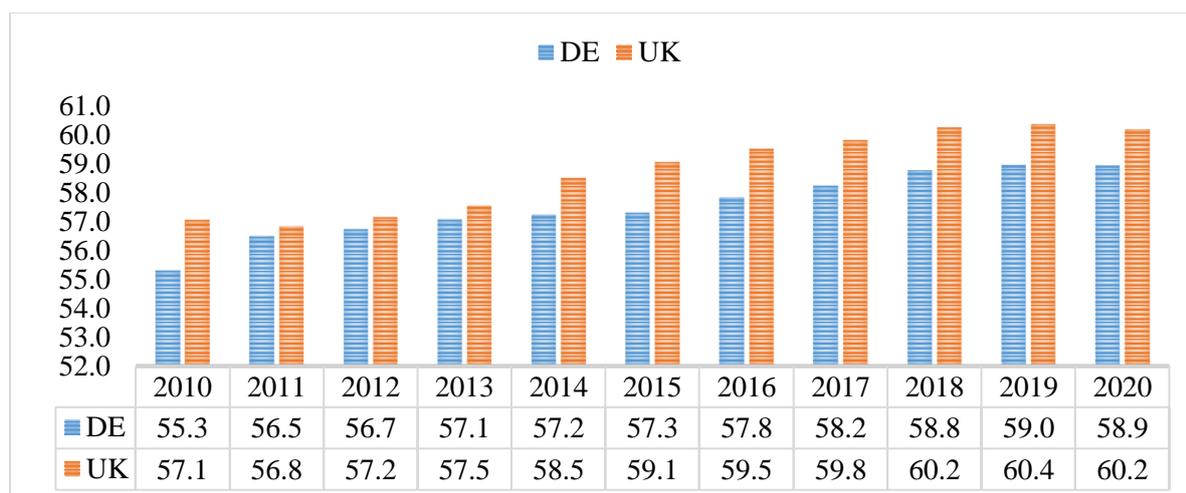
Stojí za zmínku, že se zvýšení míry účasti starších pracovníků zatím neuskutečnilo za cenu snížení aktivity nebo míry nezaměstnanosti u mladších pracovníků v Německu. Statistiky Eurostatu (2021) dokládají, že zvýšení pracovní síly v Německu bylo podpořeno také růstem pracovní aktivity žen a nekvalifikovaných pracovníků (i když v menší míře než růstem aktivity starších pracovníků).

V rámci sledovaného období je patrný malý nárůst participace obyvatel sledovaných zemí na pracovní síle: v celé EU se ukazatel zvýšil o 0,4 %, v DE – o 1 %, v UK – o 0,7 %.

4.2.2 Zaměstnanost v Německu a Spojeném království

K porovnání základních charakteristik trhu práce dvou zemí jsou použity ukazatele vytvořené podle ILO. Vývoj míry zaměstnanosti, vypočítané jako podíl zaměstnaných obyvatel země na celkové populaci v produktivním věku (15 a více let) v Německu a Spojeném království je ilustrován pomocí grafu 12.

Graf 12 Zaměstnanost – poměr k populaci (15+) podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Je patrné, že ukazatel zaměstnanosti je v UK o 1-2 procentuální body vyšší než v Německu. Výjimkou jsou období let 2011-2013, kdy byly ukazatele zaměstnanosti

v obou zemích téměř stejné. Od začátku euro-krize v roce 2010 rostla německá ekonomika rychleji než ostatní země eurozóny a proto se zaměstnanost v Německu výrazně vzrostla v roce 2011. Naopak, ve Spojeném království se eurokrize projevila ve snížení zaměstnanosti.

Vypočet tempa růstu ukazatele (tab. 8) ukazuje, že k poklesu ukazatele došlo pouze ve Spojeném království, v letech 2010-2011 a 2020, zatímco v Německu je tempo růstu během celého období kladné. Nejvyššího tempa růstu zaměstnanosti dosáhl Spojené království v roce 2014 (1,7 %), zatímco v Německu nebyl nárůst tak velký (0,3 %). Ukazatele tempa růstu v roce 2020 poukazují na významné změny, ke kterým došlo v době začátku koronavirové krize.

Tab. 8 Zaměstnanost – poměr k populaci (15+) podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zaměstnanost - poměr k populaci (15+), %											
EU	55,3	56,5	56,7	57,1	57,2	57,3	57,8	58,2	58,8	59,0	58,9
DE	57,1	56,8	57,2	57,5	58,5	59,1	59,5	59,8	60,2	60,4	60,2
Tempo růstu ukazatele zaměstnanosti, r/r, %											
EU	1,0%	2,2%	0,4%	0,6%	0,3%	0,1%	0,9%	0,7%	0,9%	0,3%	0,0%
DE	-0,6%	-0,4%	0,6%	0,7%	1,7%	1,0%	0,8%	0,5%	0,7%	0,2%	-0,3%

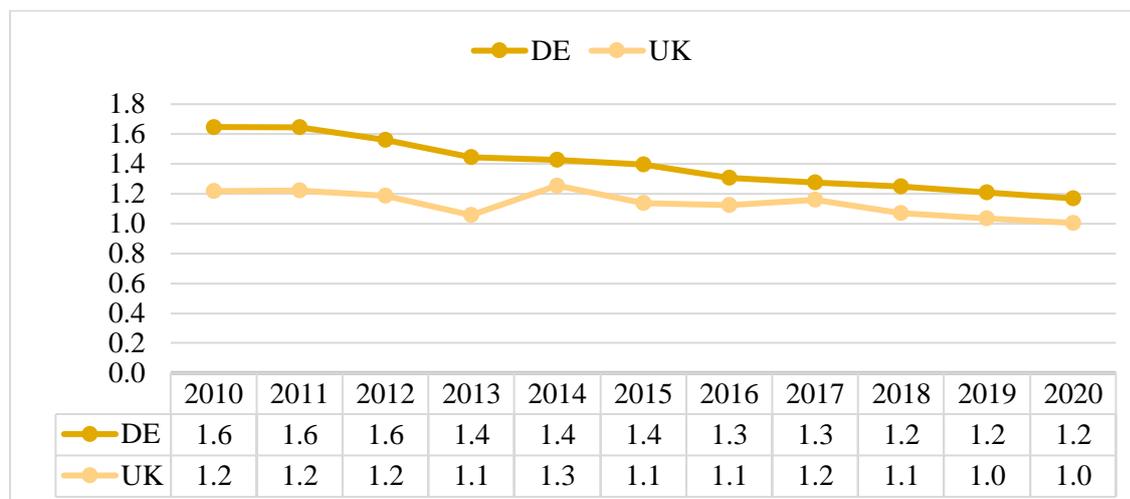
Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Další ukazatel, který popisuje strukturu trhu práce, je zaměstnanost ve tři hlavních ekonomických sektorech.

Zaměstnanost v zemědělství je tradičně ve vyspělých zemích EU na velmi nízké úrovni, což dobře ilustruje příklad Německa a Spojeného království. Navzdory skutečnosti, že v Německu a Spojeném království jsou pro zemědělství vyčleněny obrovské oblasti (podle údajů Světové banky – 47,7 % v DE, 71,7 % v UK v roce 2016), je zaměstnanost v zemědělství velmi nízká (1,2 % v DE, 1,0 % v UK roce 2020). Příspěvek zemědělství k celkovému HDP je také malý (0,7 % v DE, 0,6 % v UK roce 2019), což lze v Německu vysvětlit vysokou mírou industrializace ekonomiky a ve Spojeném království – velkým významem terciálního sektoru.

Dynamika ukazatele zaměstnanosti v zemědělství (graf 14) ukazuje klesající trend. Změny ukazatele se pohybují na úrovni méně než 1 procentuální bod.

Graf 13 Zaměstnanost v zemědělství, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

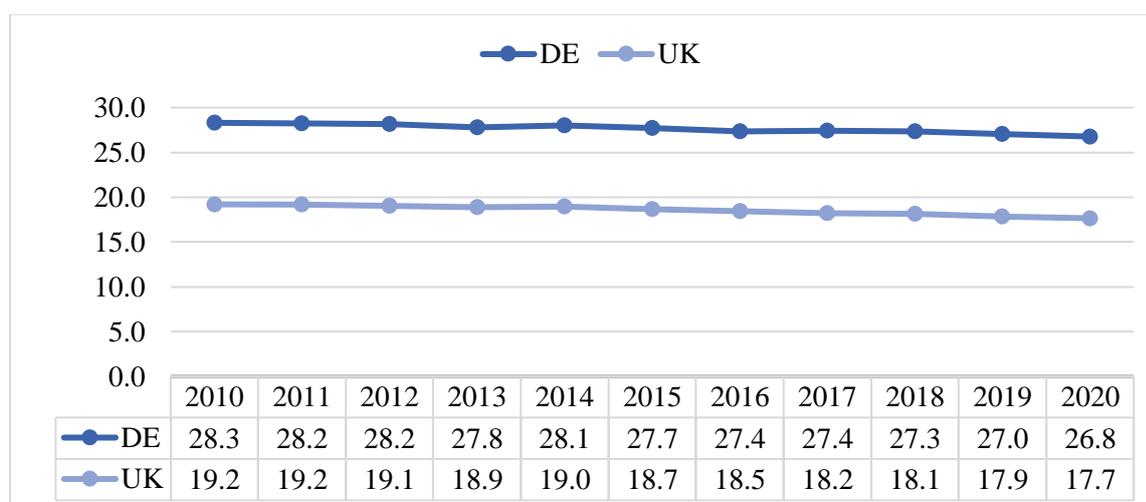

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Zaměstnanost v průmyslu se drží na stabilní úrovni cca 27-28 % na celkové zaměstnanosti v Německu. Ve Spojeném království je hodnota tohoto ukazatele výrazně nižší (méně než 20 % v období 2010-2020) a pokles ukazatele je taky zde výraznější. (graf 16). To zřejmě souvisí se specifikou struktur ekonomik: v Německu je podíl průmyslu na HDP 26,7 %, ve Spojeném království – 17,4 % v roce 2019.

Kvůli významu průmyslu pro ekonomiky, pokles zaměstnanosti v tomto sektoru je velmi pomalý. Určitý pokles potřeby v pracovních zdrojích v průmyslu lze spojit s robotizací a automatizací, které nahrazují lidskou práci v některých oblastech.

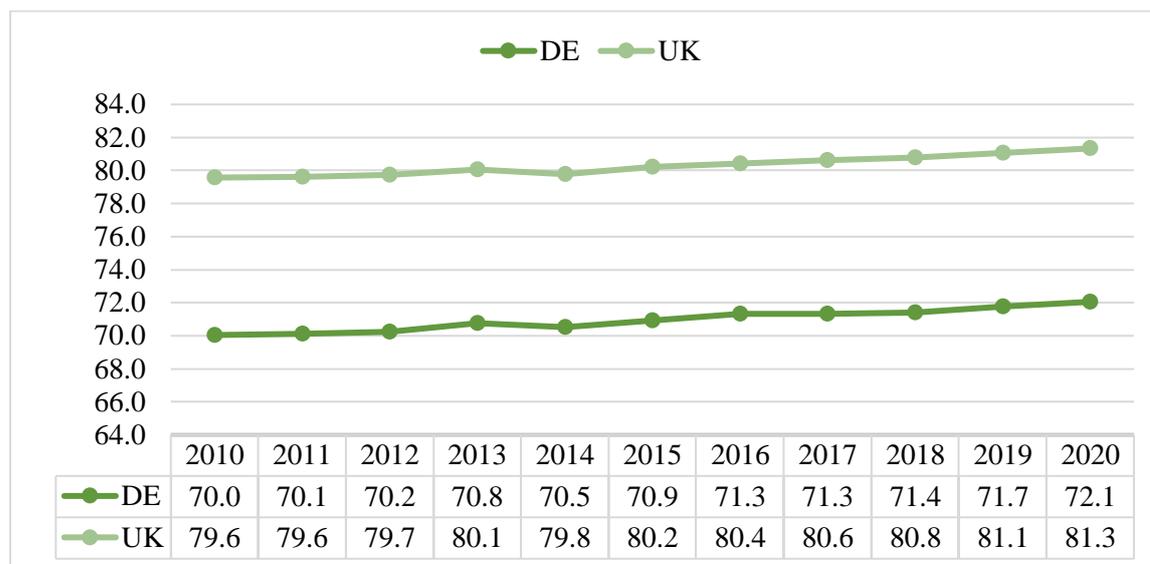
Graf 14 Zaměstnanost v průmyslu, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Na rozdíl od průmyslu a zemědělství, sektor služeb má velmi vysoký význam pro zaměstnanost v obou zemích, který se neustále roste. V roce 2020 bylo v sektoru služeb zaměstnanost celkem, 72,1 % zaměstnaných osob v Německu a 81,3 % ve Spojeném království. Je patrné spojení s vysokým podílem sektoru služeb na celkovém HDP zemi: v Německu - 62,6 %, ve Spojeném království 71,3 % v roce 2019. Ukazatel v roce 2020 se oproti roku 2010 zvýšil cca o 2 procentuální body v obou zemích (graf 17).

Graf 15 Zaměstnanost ve službách, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

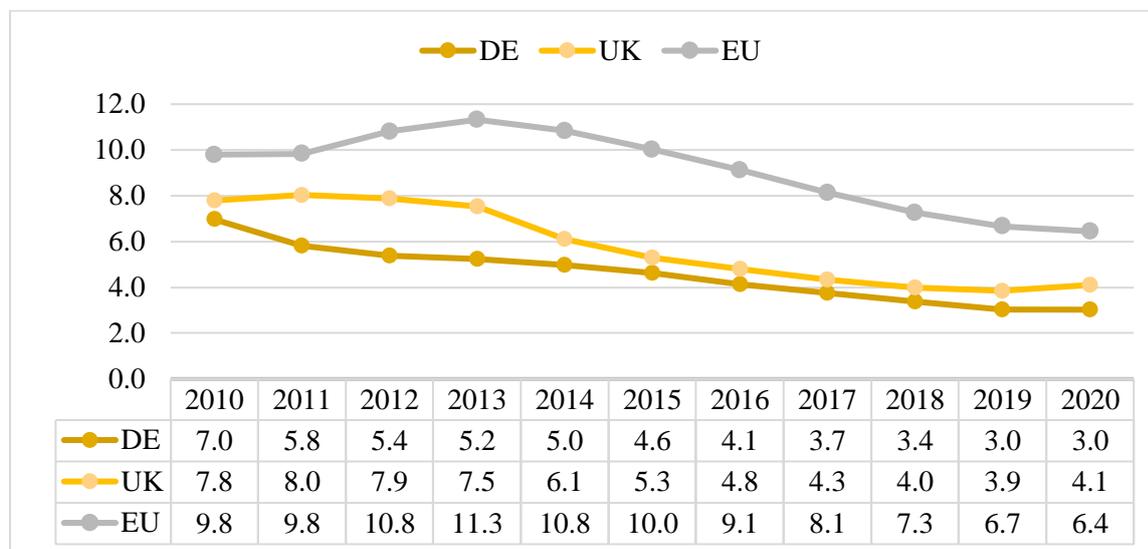

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

4.3 Nezaměstnanost v Německu a Spojeném království

Vývoj míry nezaměstnanosti podle modelu ILO je ilustrován pomocí grafu 18. Je patrné, že nezaměstnanost byla nižší v Německu než ve Spojeném království ve sledovaném období. Obě země jsou z pohledu tohoto ukazatele značně pod průměrem EU. Obecné trendy vývoje lze sledovat v obou zemích a celé EU, zejména v letech 2013-2017, kdy nezaměstnanost klesala.

Graf 16 Míra nezaměstnanosti podle ILO, %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2020

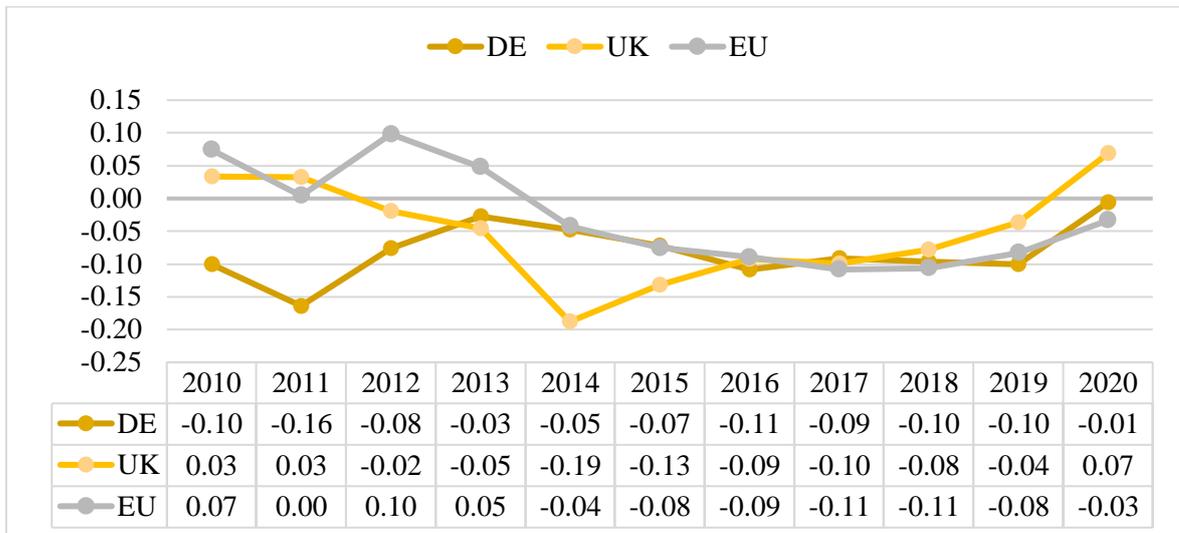

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Cílem stimulačních balíčků v Německu během světové hospodářské krize, které byly zmíněny v kapitole 4.1.1, bylo mezi jiné udržet v období recese pracovní místa. Jedná se o zavedení tzv. Kurzarbeit, díky kterému stát platit 60-67 % ušlé mzdy. Aby nemusely podniky propouštět zaměstnance, využívaly částečné úvazky. Tak v listopadu 2008 bylo v Německu 130 tisíc zaměstnanců, pracujících na částečný úvazek, ale v květnu 2009 činil jejich počet téměř 1,5 milionů osob (European Communities, 2009). Reformy v Německu snížily také vyplacení příspěvku v nezaměstnanosti – zavedení první a druhé dávky (Arbeitslosengeld I. a II.). Díky tímto opatřením se v Německu podařilo udržet nezaměstnanost od propadu. Od roku 2010 je vidět dlouhodobé efekty těchto opatření – nezaměstnanost v Německu začíná klesat.

Výpočet tempa růstu ukazatele míry nezaměstnanosti (graf 19) dokládá, že pokles nezaměstnanosti byl výraznější v Německu než v celé EU v letech 2010-2013. Ve Spojeném království poklesla nezaměstnanost výraznější než v Německu a v celé EU v době migrační krize. V průběhu let 2016-2018 bylo tempo růstu nezaměstnanosti v obou zemích a v celé EU přibližně stejné. V letech 2019-2020 se nezaměstnanost zvýšila výraznější v UK než v Německu a v celé EU.

Graf 17 Tempo růstu míry nezaměstnanosti, %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2020

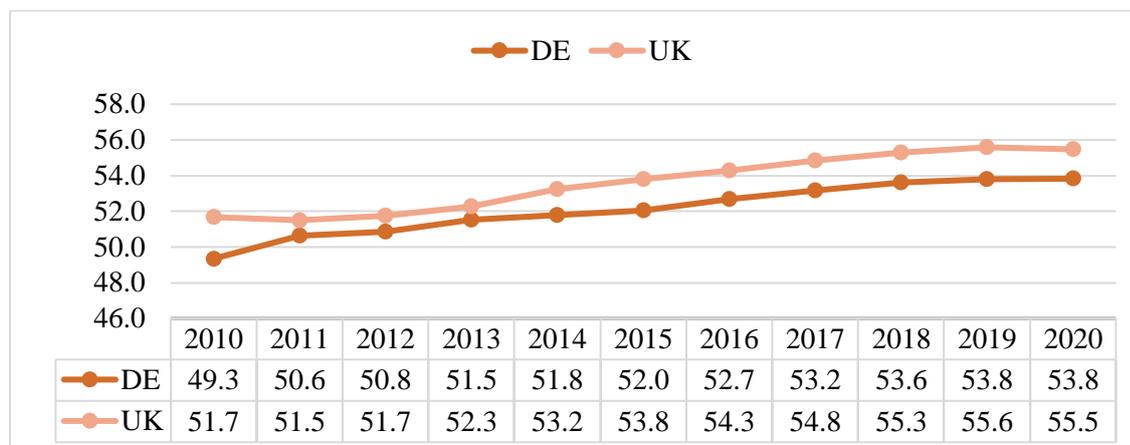
Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

4.3.1 Nezaměstnanost žen

Zvýšení podílu žen na celkové pracovní síle je jedním z nejvýznamnějších trendů na trzích práce v posledních desetiletích. Právě růst míry zaměstnanosti žen v ekonomice v mnoha regionech světa jim umožňuje plněji realizovat jejich potenciál na trhu práce a zajistit jejich ekonomickou nezávislost (ILO, 2004). U většiny žen s rodinnými povinnostmi je zaměstnání také předpokladem pro výdělek nebo zvýšení příjmu. Rostoucí participaci žen na trhu práce lze spojit také s klesající porodností, změnou rodinných hodnot a zvyků, trendy genderové rovnosti a globalizace. Ženy nejsou dnes omezeny ve výběru profese a mají možnost učit se v oborech, které byly dříve zpřístupněny pouze mužům (vědecké, technické obory, sektor obrany apod.).

Vysoká zaměstnanost žen je charakteristickým trendem trhů práce západních evropských zemí. Dokládají to statistiky o zaměstnanosti žen a mužů (graf 13). Zaměstnanost žen je ve Spojeném království ovšem vyšší než v Německu. Rozdíl hodnot ukazatele zaměstnanosti žen ve dvou zemích se zejména zvětšil v roce 2014 a od té doby se drží přibližně na úrovni 2 procentuálních bodů. Může to být spojeno s větší flexibilitou pracovní doby žen ve Spojeném království než v Německu, různými formami péče o děti, rodinnými dávkami, nebo také aktivnější pomocí partnerů (navzdory skutečnosti, že v domácích pracích stále přetrvává genderová nerovnost).

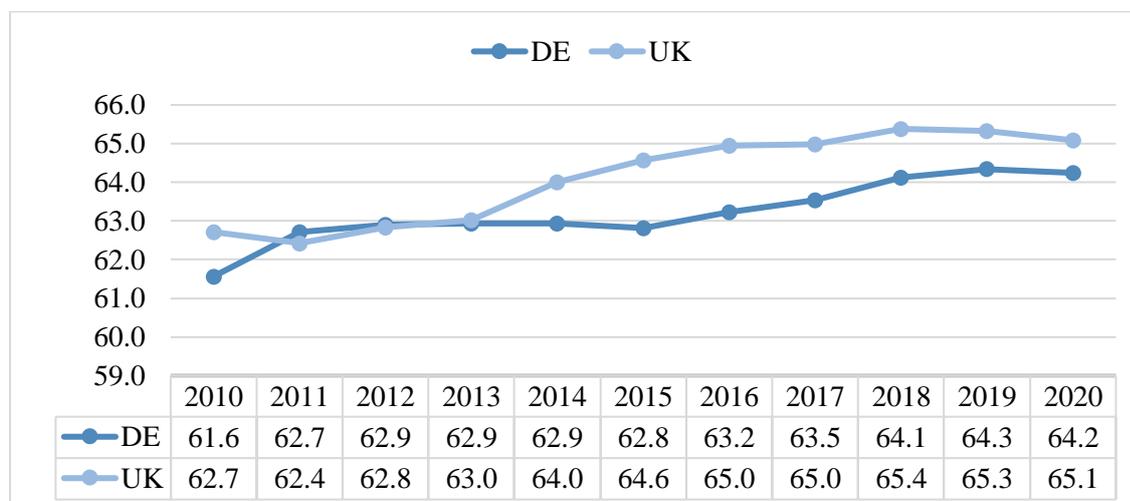
Graf 18 Zaměstnanost žen, podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Zaměstnanost mužů je také větší ve Spojeném království než v Německu (graf 14). V letech 2011-2013 byla přibližně na stejné úrovni v obou zemích, v roce 2011 dokonce trochu převyšovala v Německu v porovnání se Spojeným královstvím (lze to opět spojit s efektivními opatřeními Německa proti dopadům eurokrize). Zpomalení ukazatele zaměstnanosti mužů v Německu je patrné v období migrační krize, zatímco ve Spojeném království tento ukazatel pokračoval v růstu. V roce 2020 dosáhl ukazatel hodnoty 64,2 % v DE a 65,1 % v UK. Je patrné, že zaměstnanost mužů je tradičně vyšší než zaměstnanost žen v obou zemích, která činila 53,8 % v DE a 55,5 % v UK v roce 2020.

Graf 19 Zaměstnanost mužů, podle ILO, %, Německo a Spojené království, 2010-2020

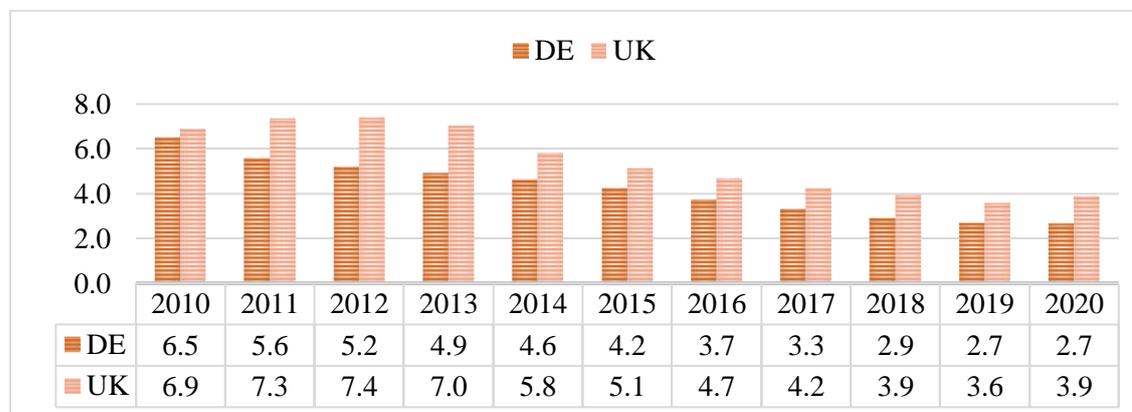

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Z analýzy dynamiky míry nezaměstnanosti mužů a žen je patrné, že se situace v Německu a Spojeném království výrazně zlepšila v posledním desetiletí. Míra nezaměstnanosti žen činila 6,5 % v Německu a 6,9 % ve Spojeném království v roce 2010, v roce 2020 – již pouze 2,7 % v Německu a 3,9 % ve Spojeném království (graf 20). V Německu nedosahovala míra nezaměstnanosti žen stejně vysokých hodnot jako ve Spojeném království: maximální hodnota ukazatele byla 7,4 % ve Spojeném království v roce 2012, zatímco v Německu byla maximální hodnota 6,5 % v roce 2010. V období let 2011-2012 dokonce došlo k růstu nezaměstnanosti žen v Spojeném království, zatímco ukazatel v Německu klesal každý rok.

Tyto pozitivní trendy, snižující nezaměstnanost žen na rekordně nízkou úroveň jsou důsledkem vysoké zaměstnanosti žen a trendů, popsaných výše (globalizace, rovnost mužů a žen, dostupnost vzdělání a všech profesí, flexibilní pracovní doba a systém péče o dítě atd.). Rostoucí podíl žen v technických profesích vyvolává pokles nezaměstnanosti žen zejména ve vysoce industrializovaném Německu. Rozvoj terciálního sektoru podmiňuje pokles nezaměstnanosti žen především ve Spojeném království (sektor služeb je typickým místem práce mnoha žen).

Graf 20 Míra nezaměstnanosti žen, %, Německo, Spojené království, 2010-2020

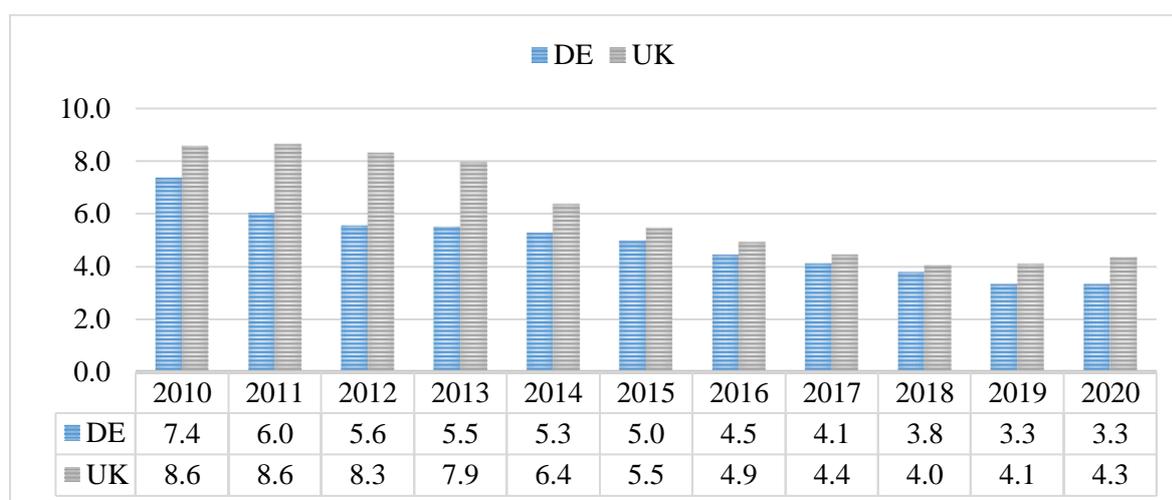
Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Často se předpokládá, že ženy jsou více ohroženy nezaměstnaností než muži – zejména v zemích, kdy jsou aktuální otázky genderové nerovností a diskriminace. Porovnání míry nezaměstnanosti žen a mužů v Německu a Spojeném království ukazuje, že ženy jsou v těchto vyspělých zemích naopak méně ohroženy nezaměstnaností než muži. Například v roce 2020 byla míra nezaměstnanosti žen v Německu 2,7 %, zatímco mužů – 3,3 %, ve Spojeném království byly tyto ukazatele na úrovni 3,9 % a 4,3 % resp. Na základě tohoto porovnání lze předpokládat, že genderové otázky jsou vyřešeny na

trhu práce vyspělých zemí EU (tato otázka je samozřejmě předmět hlubšího sociálního výzkumu, který není předmět zkoumání v této práci).

Z hlediska vývoje míry nezaměstnanosti mužů v Německu a Spojeném království lze udělat závěr o existenci pozitivního trendu – pokles ukazatele je jasně vidět na grafu 21. K velmi nízké nezaměstnanosti, která může být ohrožením pro ekonomiku (např. kvůli tlaku na růst mezd), nedošlo – v roce 2020 ukazatel začal trochu růst ve Spojeném království (v Německu nedošlo k žádným změnám oproti roku 2019).

Graf 21 Míra nezaměstnanosti mužů, %, Německo, Spojené království, 2010-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Další skupina, která je tradičně považována za ohroženou nezaměstnaností, je mládež. Je třeba na tuto problematiku nahlížet z pohledu vybraných zemí.

4.3.2 Nezaměstnanost mládeže

Na základě údajů Světové banky lze zjistit míru nezaměstnanosti mládeže ve vybraných zemích a v celé EU. V Německu je podíl mládeže ve věku 15-24 let, nemajících práci, ale aktivně ji vyhledávajících, je 5,3 % (ukazatele vztahuje k pracovní síle v zemi). Ve Spojeném království představuje tento ukazatel téměř dvojnásobek hodnoty německého ukazatele: 11,6 % v roce 2020. Nedosahuje ovšem úrovně průměru EU, který je ještě vyšší: 16,5 % v roce 2020.

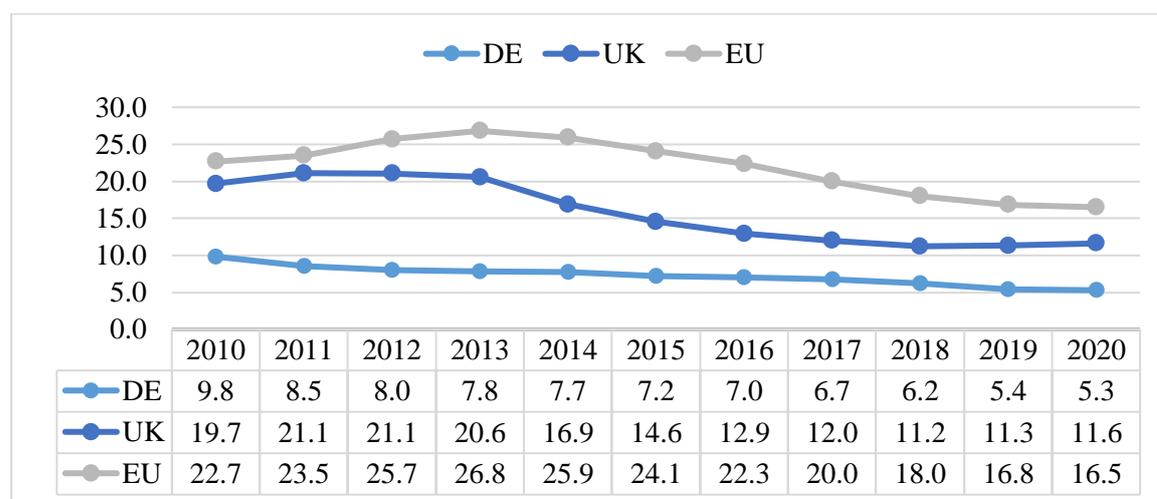
Velmi nízká míra nezaměstnanost mládeže v Německu je v evropském kontextu zcela výjimečná. V Německu je zpravidla jen o několik procent výše než celková míra nezaměstnanosti v zemi. Je to jasný příklad efektivní politiky zaměstnanosti v zemi, zejména efektivního systému vzdělávání a odborné přípravy. Systém dvojího učňovského vzdělávání a rozsáhlé programy stáží ve velkých průmyslových podnicích během studia

na škole nelze podceňovat. Kromě toho, že je účinným mechanismem pro poskytování požadovaných dovedností a kvalifikací, působí také jako velmi účinný nástroj pro překonání překážek při přechodu ze školy do práce. Nabídka míst pro stážisty v podniku je spojena se nezanedbatelnými náklady, ale zaměstnavatelé dostávají na oplátku velmi spolehlivé a důležité informace o potenciálu a výkonu pracovníka na jeho budoucím pracovišti. Díky průběžnému monitoringu práce stážisty může podnik přizpůsobit vzdělávací proces zjištěným potřebám a nedostatkům. Stáže při studii obvykle trvají cca tři roky, takže firma má dost času na vytváření vhodného pracovního místa pro stážistu a jeho efektivní přípravu.

Dynamika ukazatele nezaměstnanosti mládeže v období 2010-2020 je zobrazena pomocí grafu 22. Je patrný značný pokles ukazatele ve Spojeném království v období migrační krize. V celé EU nebyl pokles ukazatele tak významný. V posledních letech se míra nezaměstnanosti mládeže téměř nemění a rozdíly v jednotlivých zemích a celé EU se relativně zmírnily, i když jsou stále významné (v roce 2013 ovšem představoval ukazatel průměru EU asi trojnásobek ukazatele v Německu, což je patrně vyšší rozdíl).

Z analýzy lze udělat závěr, že Německu nemá s nezaměstnaností mládeže velký problém: v porovnání s další vyspělou zemí (UK) a průměrem EU je velmi nízká. Mládež ve Spojeném království je na rozdíl od mládeže v Německu více ohrožená nezaměstnaností.

Graf 22 Míra nezaměstnanosti mládeže (15-24 let), %, Německo, Spojené království, EU, 2010-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Na úroveň nezaměstnanosti může mít vliv úroveň vzdělání obyvatel.

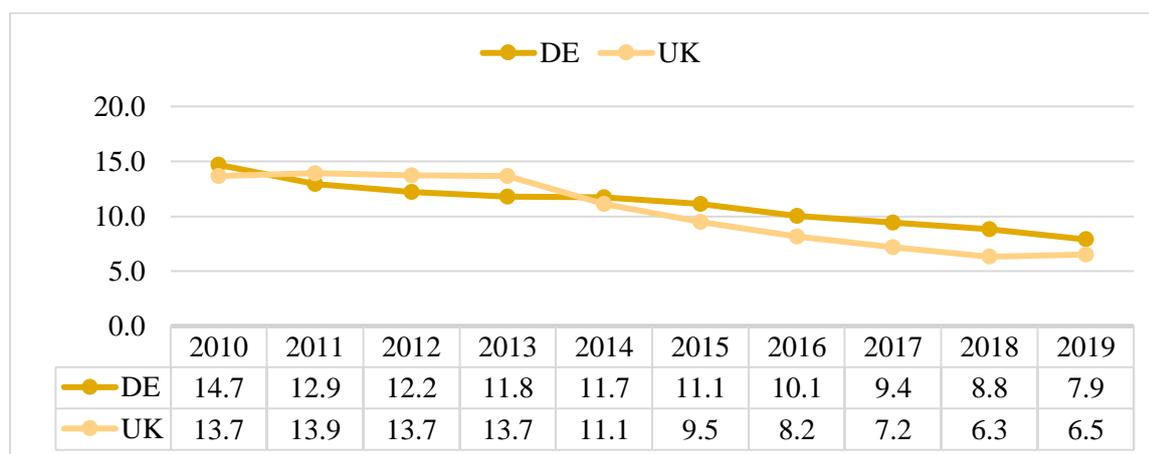
4.3.3 Nezaměstnanost podle úrovní vzdělání obyvatel

Struktura nezaměstnaných pracovních sil je představena z hlediska tři úrovní vzdělání (Světová banka, 2021):

- základní vzdělávání: zahrnuje základní vzdělávání nebo nižší sekundární vzdělávání podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání 2011 (ISCED 2011),
- středoškolské vzdělávání: zahrnuje vyšší sekundární nebo postsekundární neterciární vzdělávání podle ISCED 2011,
- pokročilé (vysokoškolské) vzdělávání: zahrnuje terciární vzdělávání s krátkým cyklem, bakalářský, magisterský a doktorský tituly nebo ekvivalentní úroveň vzdělání podle ISCED 2011.

Procento nezaměstnaných pracovních sil se základním vzděláním je již od roku 2014 vyšší v Německu než ve Spojeném království (7,9 % v DE a 6,5 % v UK v roce 2019). V období let 2011-2013 byla situace opačná: nezaměstnaností byly více ohroženy lidé se základním vzděláním ve Spojením království než v Německu (např. 11,8 % v DE, 13,7 % v UK v roce 2013). Dynamiku ukazatele nezaměstnanosti lidí se základním vzděláním v celém období 2010-2019 lze vidět na grafu 23.

Graf 23 Nezaměstnanost lidí se základním vzděláním, %, Německo a Spojené království, 2010-2019

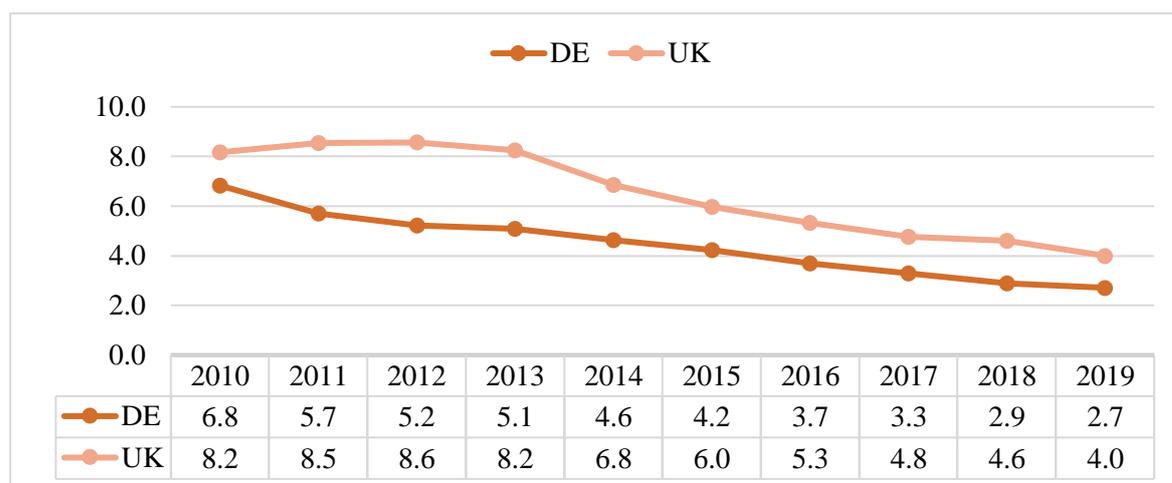
Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Lze tvrdit, že na německém trhu práce rostou požadavky na úroveň vzdělání pracovníků. Uplatnění absolventů středních, vyšších odborných a vysokých škol je na trhu práce velmi efektivní. Pomáhají tomu již zmíněné v této práci programy praxe a

tříletých stáží v podnicích, zajišťující ve většině případu zaměstnání stážisty po ukončení programu ve stejném podniku.

Nezaměstnanost lidí se středoškolským vzděláním je v obou zemích relativně nízká: 2,7 % v DE a 4,0 % v UK v roce 2019. Je to patrné zejména při porovnání tohoto ukazatele s celkovou míře nezaměstnanosti 3,0 % v DE a 3,9 % v UK v roce 2019. V Německu je míra nezaměstnanosti lidí se středoškolským vzděláním ještě navíc výrazně nižší než v UK, což dobře ilustruje graf 23. Německo je dobrým příkladem efektivního systému vzdělávání, který zaručuje pracovní uplatnění lidí, kteří nemají nejvyšší stupně vzdělání. Práce na pozicích, které vyžadují méně kvalifikací je na trhu nabízena ve velkém rozsahu a zaručuje zaměstnancům důstojné příjmy. Kvůli tomu není vysokoškolské vzdělání absolutní podmínkou, garantující sebeuplatnění na trhu práce v Německu.

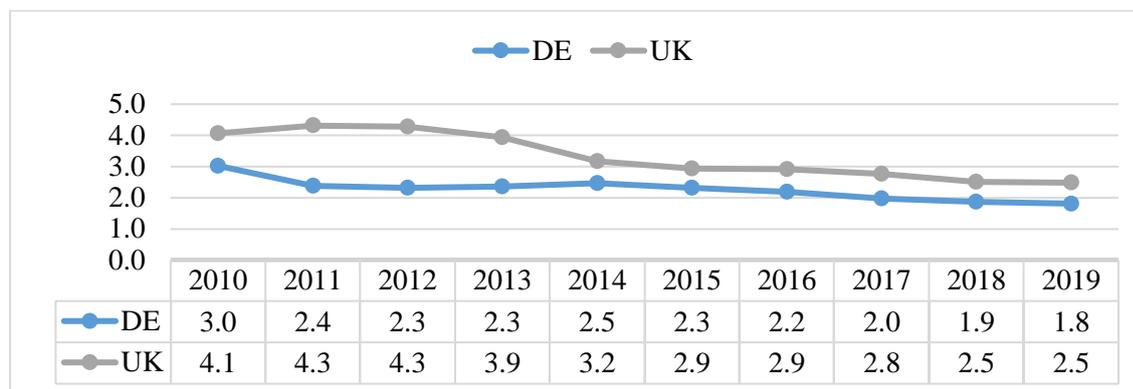
Graf 24 Nezaměstnanost lidí se středoškolským vzděláním, %, Německo a Spojené království, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Nezaměstnaností jsou ještě méně ohroženi lidé s vysokoškolským vzděláním v obou zemích: míra nezaměstnanosti obyvatel s touto úrovní vzdělání byla 1,8 % v Německu a 2,5 % ve Spojeném království v roce 2019 (graf 25). Je patrné, že jsou to značně nižší hodnoty než celková míra nezaměstnanosti, uvedená výše.

Graf 25 Nezaměstnanost lidí s vysokoškolským vzděláním, %, Německo a Spojené království, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

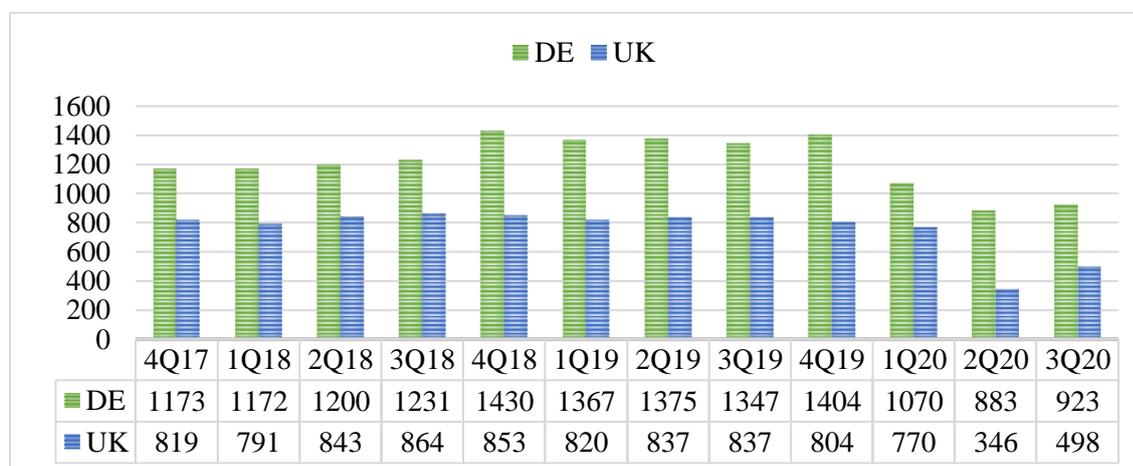
S takto nízkými úrovní ukazatele nezaměstnanosti lidí s vysokoškolským vzděláním lze hovořit téměř o absolutní zaměstnanosti vysoce vzdělaných lidí a akutním nedostatku těchto zdrojů na trhu práce vyspělých zemí.

Velmi nízké ukazatele nezaměstnanosti mohou být pro ekonomiku nežádoucí, protože to znamená nedostatek pracovních sil a někdy i jejich neefektivní rozmístění. S těmito problémy se zřejmě potkávají Německo a Spojené království, zejména v době ekonomického růstu.

4.3.4 Volná pracovní místa

Vysoká poptávka po pracovníkům přibližně do konce roku 2019 poukazuje na vysoký tlak na pracovní trh. Dokládají to čtvrtletní statistiky Eurostatu o počtu volných pracovních míst pro období 4. čtvrtletí 2017 – 3. čtvrtletí 2020 (graf 26).

Graf 26 Počet volných pracovních míst (čtvrtletní údaje v tisících pracovních míst), Německo a Spojené království, 2017-2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Eurostat (2021)

V Německu bylo evidováno cca 1,4 milionů volných pracovních míst v období 4Q2018-4Q2019, zatímco míra nezaměstnanosti byla v tomto období extrémně nízká: 3,4 % v roce 2018, 3,0 % v roce 2019. Se začátkem roku 2020 se počet volných pracovních míst náhle snížil, což bylo pravděpodobně spojeno s dopady pandemie, restrikcemi a nejistoty zaměstnavatelů ohledně budoucího vývoje ekonomiky. Míra nezaměstnanosti v Německu zůstala podle údajů Světové banky v roce 2020 na nízké úrovni: 3,0 %. Z pohledu zaměstnavatelů to znamená, že se nedostatek pracovních sil stává méně akutní. Lze tvrdit, že pozornost zaměstnavatelů dokonce přesunula v tomto období do jiné oblasti – vyrovnání s krizovými opatřeními, poklesem spotřeby a tržeb, potřebou platit mzdy stávajícím zaměstnancům v době kdy není práce. Z pohledu zaměstnanců je pokles počtu pracovních míst pochopitelně negativním jevem: mnozí z nich byli ohroženi ztrátou práce a navíc k tomu poklesem šancí najít práci novou.

Ve Spojeném království se nabídka volných pracovních míst téměř neměnila v období 4Q2017-1Q2020 (cca 800 tisíc volných pracovních míst), i přes to, že míra nezaměstnanosti klesala (4,3 % v roce 2017, 4,0 % v roce 2018, 3,9 % v roce 2019). K poklesu počtu pracovních míst v UK dokonce došlo později než v Německu – teprve ve druhém čtvrtletí 2020 (v Německu – již v prvním čtvrtletí 2020). Míra nezaměstnanosti v roce 2020 v UK více zvýšila než v Německu – na 4,1 %. Ve třetím čtvrtletí 2020 došlo k nepatrnému nárůstu počtu volných pracovních míst v Německu a Velké Británii, což mělo zvýšit šance najít práci pro pracovní sílu v těchto zemích. Počet volných pracovních míst dle posledních údajů je ovšem stále v obou zemích nízký: v UK je to téměř polovina nabídky z roku 2018.

5 Výsledky a diskuse

Ve vlastní práci byla provedená analýza klíčových ukazatelů pracovního trhu Německa a Spojeného království v období 2010-2020. Analýzu lze rozdělit do dvou hlavních oblastí: zaměstnanost a nezaměstnanost. Tyto dvě oblasti výzkumu jsou vzájemně propojeny. Zkoumání jedné oblasti bez zohlednění vlivu oblasti druhé by poskytlo neúplný obraz situace ve vybrané zemích. Vývoj pracovního trhu je závislý také na demografických a ekonomických faktorech, proto byla provedená také analýza vybraných statistik obyvatelstva a makroekonomických statistik zemí.

5.1 Shrnutí hlavních výsledků analýzy

Ze zkoumání všeobecné informace o Německu a Spojeném království je vhodné zdůraznit to, že jsou to nejvyspělejší a nejlidnatější země Evropy, které hrají důležitou roli v ekonomickém a politickém vývoji kontinentu.

Z provedené analýzy obyvatelstva zemí ve vybraném období 2010-2019 lze udělat následující závěry:

- počet obyvatel zemí se zvyšuje,
- počet obyvatel UK v produktivním věku roste v období 2010-2019; počet obyvatel DE v produktivním věku se zvyšoval v období 2011-2017, ale v roce 2011 a od roku 2018 klesá;
- podíl obyvatel v produktivním věku na celkové populaci klesá v obou zemích;
- podíl obyvatel se státním občanstvím příslušné země v DE a UK klesá v období 2014-2019; podíl obyvatel s občanstvím EU (mimo DE nebo UK) a občanstvím mimo EU v tomto období prudce zvyšuje;
- pracovní síla DE tvoří 20,2 % a UK – 16,1 % na celkové pracovní síle EU pracovní síla DE v roce 2020.

Výše uvedená zjištění potvrzují to, že DE a UK hrají důležitou roli i v socio-demografickém vývoji EU: tvoří významnou část pracovní síly EU a přispívají k růstu počet obyvatel EU, ale zároveň přispívají k růstu podílu migrantů a stárnutí populace EU.

Z analýzy statistik zaměstnanosti zjištěn rostoucí participace pracovní síly na zaměstnanosti DE a UK, v DE je vyšší než v UK (58,9 % a 60,2 % v roce 2020).

Výjimkou je rok 2020, kdy ukazatel míry zaměstnanosti nepatrně poklesl (v DE o 0,1 procentuální bod, v UK – o 0,2 %).

Z výsledků analýza zaměstnanosti mužů a žen lze udělat závěr, že ženy podílejí na zaměstnanosti téměř stejně jako muži (rozdíl ukazatelů je cca 10 procentuálních bodů v roce 2020 v obou zemích).

Sektor služeb hraje důležitou roli v zaměstnanosti populace – zejména v UK (81,3 % v roce 2020). Průmysl je z hlediska zaměstnanosti významnější pro DE, což koresponduje s faktem, že Německo je více průmyslově zaměřená země než UK. Podíl sektoru zemědělství na zaměstnanosti je téměř zanedbatelný v obou zemích. Odráží to typický vývoj vyspělých zemí.

Míra nezaměstnanosti je tradičně nižší v DE a UK než průměr EU (průměr EU tvoří cca dvojnásobek ukazatele nezaměstnanosti v DE a UK). Pokles nezaměstnanosti je patrný zejména v období 2013-2019. V roce 2020 se míra nezaměstnanosti zvýšila ve sledovaných zemích a v průměru v EU.

Ženy v DE a UK nejsou ohroženy nezaměstnaností na rozdíl od všeobecné domněnky, že nezaměstnanost žen je výrazně vyšší než nezaměstnanost mužů.

Mládež je více ohrožena nezaměstnaností a ukazatel nezaměstnanosti ve věkové skupině 15-24 let tvoří cca trojnásobek ukazatele celkové nezaměstnanosti v UK a v průměru EU. Nezaměstnanost mládeže DE je značně nižší než v UK a v průměru EU.

Velmi nízká nezaměstnanost je zjištěná ve skupině obyvatel s vysokoškolským vzděláním, proto lze hovořit o nedostatku pracovních sil s touto úrovní vzdělání.

Rekordně nízké hodnoty míry nezaměstnanosti v DE a UK v období hospodářského růstu (2017-2019) zvyšovaly tlak na trh práce. Nízký počet volných pracovních míst v období 2017-2019 v porovnání s nízkou nezaměstnaností v tomto období potvrzuje nedostatek pracovních sil. Na začátku roku 2020 se počet nabízených volných pracovních míst výrazně poklesl, což vylepšuje postavení zaměstnavatelů, ale vytváří hrozbu pro zaměstnance.

V důsledku úpadku a naopak rozvoje některých ekonomických odvětví v době koronaviru může dojít k zásadním změnám struktury nabídky práce. Lze se domnívat, že např. růst segmentu e-komerce zvýší poptávku po pracovníkům obsluhy skladů, dopravních a kurýrních služeb. Vývoj e-komerce a další moderní trendy (home-office,

karanténa, uzavření kamenných obchodů) zvýší i bez toho vysokou poptávku po IT pracovníkům. Obecný pokles ekonomiky a problémy s úhradou provizních nákladů u firem vyvolají pokles poptávky po pracovní síle, snižují tvorbu nových pracovních míst a nabídku volných pracovních míst. Tyto trendy jsou patrné již v současné době. Skutečné dopady této krize bude možné odhadnout jen po uplynutí nějaké doby (je známo, že statistická data se publikují určitým časovým odstupem od doby, ke které vztahují).

5.2 Diskuse o zátěži systému sociálního zabezpečení

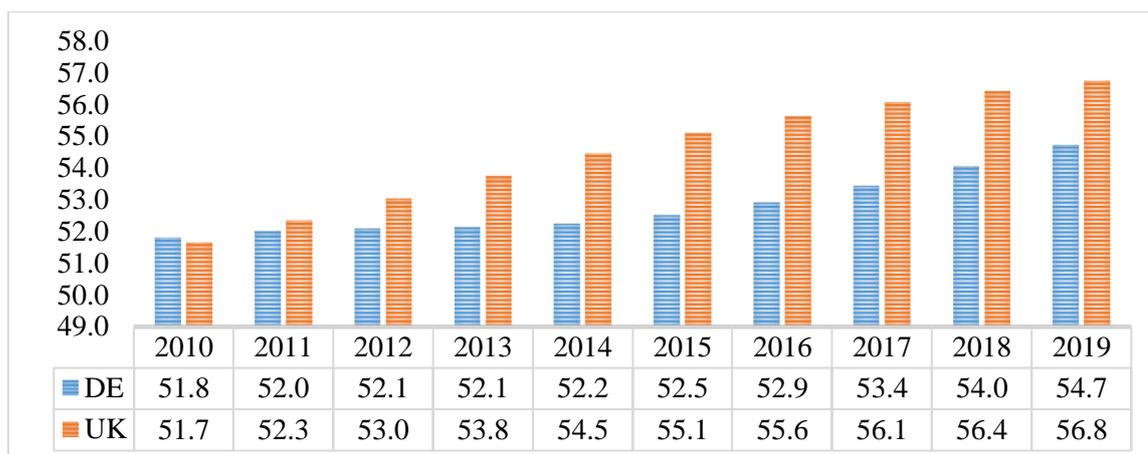
Analýza pracovního trhu je zejména důležitá pro plánování státních politik a programů podpory zaměstnanosti a sociálního systému podpory v nezaměstnanosti. Demografické a ekonomické faktory, především růst podílu mladších a starších obyvatel na celkové populaci země, růst počtu nezaměstnaných a studentů může znamenat růst počtu žadatelů o státní podporu. Je známo, že tyto uvedené kategorie obyvatel mají určité daňové výhody a nároky na čerpání státní podpory. Pokles podílu obyvatel v produkčním věku a pokles zaměstnanosti – jsou faktory, které snižují příjmy do státního rozpočtu, z něhož se vyplácí sociální podpora.

5.2.1 Stárnutí obyvatelstva

Trend stárnutí obyvatelstva je zejména viditelný v Německu a Spojeném království. Přes to, že analýza statistiky obyvatelstva DE a UK ukazuje růst počtu obyvatel v produkčním věku (v absolutním vyjádření), tempo růstu této skupiny obyvatel je nižší než tempo růstu obyvatel ve starším věku a dětí (do 14 let). Trend časových řad ukazatelů věkové struktury populace a odhady různých organizací ukazují, že obyvatelstvo Evropy bude stárnout i v budoucnosti. To předpokládá tlak na systém sociální podpory v zemích.

Porovnat míru zátěže systému sociálního zabezpečení Německa a Velké Británie je možné pomocí ukazatele „age dependency ratio“, který uvádí Světová banka. Je to podíl obyvatel „závislých“ na podpoře na počtu obyvatel produktivního věku (15-64 let). Osoby, závislé na podpoře jsou lidé mladší 15 let a starší 64 let. Data se uvádí jako podíl závislých osob na 100 obyvatel v produktivním věku. Vývoj ukazatele (graf 27) potvrzuje výše uvedené domněnky.

Graf 27 Ukazatel „Age dependency ratio“, Německo a Velká Británie, 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Závěr: tlak na sociální systém vybraných zemí bude nadále růst, zejména kvůli faktoru stárnutí obyvatelstva.

5.2.2 Zaměstnanost státních příslušníků třetích zemí

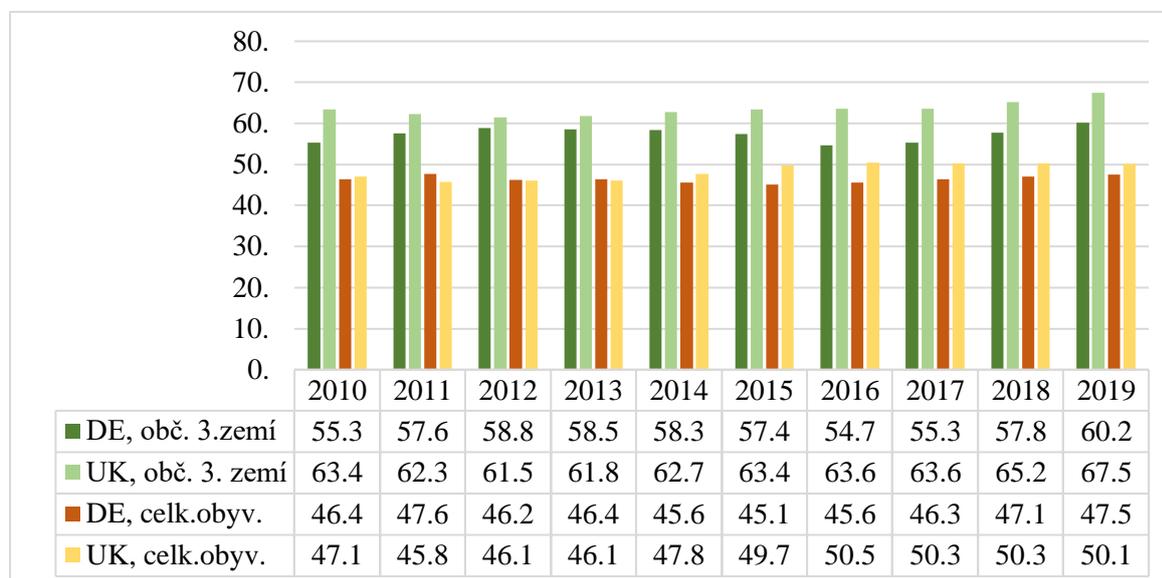
Ve společnosti často převládají domněnky, že migranti představují zátěž pro systém sociální zabezpečení vyspělých zemí (protože nepracují, pobývají na prostředky státního rozpočtu – sociální dávky, daně občanů rezidenční země apod.). Toto tvrzení lze ověřit pomocí vybraných statistických dat. Například statistiky Eurostatu uvádí míru zaměstnanosti státních příslušníků třetích zemí, pracujících v zemích EU. Míra zaměstnanosti státních příslušníků třetích zemí v zemích EU se vypočítá vydělením počtu občanů zemí mimo EU v zaměstnání a ve věku 20–64 let celkovým počtem občanů zemí mimo EU stejné věkové skupiny. Ukazatel vychází z průzkumu pracovních sil v EU (Eurostat, 2021)

V Německu a Spojeném království je míra zaměstnanosti občanů třetích zemí významně vyšší než celková míra zaměstnanosti všech obyvatel zemí EU. Graf 28 porovnává míru zaměstnanosti občanů třetích zemí ve vybraných zemích EU („obč. 3. zemí“) a celkovou míru zaměstnanosti všech obyvatel těchto zemí („celk.obyv.“) v období 2010-2019.

Je patrné, že během sledovaného období celková zaměstnanost v Německu a Spojeném království byla nižší než zaměstnanost občanů 3. zemí. Například v roce 2019 byla zaměstnanost občanů 3. zemí 60,2 % v Německu a 67,5 % ve Spojeném království, zatímco celková zaměstnanost v Německu nedosáhla ani 50 % (konkrétně 47,5 % v roce

2019), ve Spojeném království byla od roku 2016 cca na úrovni 50 % (50,1 % v roce 2019).

Graf 28 Míra zaměstnanosti podle státní příslušnosti, Německo a Velká Británie, 2010-2019

Poznámka: „obč. 3. zemí“ – míra zaměstnanosti státních příslušníků 3. zemí ve vybrané zemi;

„celk.obyv.“ – míra zaměstnanosti obyvatele vybrané země (celková).

Zdroj: vlastní zpracování na základě statistiky Světové banky (2021)

Výsledky porovnání výše uvedených ukazatelů poukazují na to, že migranti ze třetích zemí nepředstavují zátěž pro sociální systém vybraných zemí, a spíše naopak – zaměstnavatelé platí za ně daně. Nelegální migranti nejsou v těchto statistikách pravděpodobně zachyceni, ale nemají nárok na sociální pobídky, proto nemůže to zkreslit získaný závěr. Nelegální migranti mohou ovšem obsadit volná pracovní místa, určená pro rezidenty zemí. Otázka ochoty občanů evropských zemí pracovat na těch místech a za takový plat, který je nabízen migrantům, není předmětem zkoumání této práce.

6 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo analyzovat nezaměstnanost ve Spolkové republice Německo a Spojeném království Velké Británie ve vybraném období (2010-2020). Dílčím cílem bylo identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných zemích a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů.

Výsledky analýzy potvrzují významnou roli Německa a Spojeného království v ekonomickém, politickém, demografickém a sociálním vývoji EU.

V práci bylo zjištěno, že krize (migrační, koronavirová) mají méně negativní dopad na nezaměstnanost vybraných zemí (v porovnání s průměrem EU). Bylo zjištěno, že ženy v Německu nejsou ohroženy nezaměstnaností na rozdíl od žen Spojeného království a celé EU. Mládež je skupinou obyvatel, která ohrožená nezaměstnaností – více ve Spojeném království a v celé EU než v Německu. Průmyslový sektor Německa hraje důležitou roli v zaměstnanosti populace. Sektor služeb je zejména významný pro zaměstnanost Spojeného království.

Výsledky použití základních metod korelační analýzy poukázaly na existenci nepřímo uměřeného vztahu mezi tempem růstu HDP a inflací ve Spojeném království v období 2010-2019.

Ze zkoumání časových řad ukazatelů nezaměstnanosti vyplývá, že v době hospodářského růstu dochází ke značnému poklesu nezaměstnanosti ve vybraných zemích. Migrační krize v letech 2014-2015 neměla zásadní vliv na zaměstnanost a nezaměstnanost ve vybraných zemích. Koronavirová krize způsobila pokles nabídky volných pracovních míst, což ohrožuje zaměstnance ve vybraných zemích a snižuje tlak na zaměstnavatele.

V práci bylo zjištěno, že státní systém sociální podpory je zatížen zejména kvůli trendu stárnutí obyvatelstva a není ovlivněn růstem migrantů. Zaměstnanost migrantů z třetích zemí je značně vyšší než celková zaměstnanost ve vybraných zemích, což podporuje růst příjmů do státních rozpočtu v podobě daní a odvodů na sociální zabezpečení. Vliv nelegální migrace na trh práce zůstává neřešenou otázkou, zejména kvůli nedostatku dat o její skutečném rozsahu.

7 Seznam použitých zdrojů

Literatura

ANDREEV, G. (2019). The role of labor and its ideal in the history of utopian ideas: the cultural and philosophical analysis. *Society: philosophy, history, culture*. Krasnodar: Hors, 2 (58), ss. 63-66. doi: 10.24158/fik.2019.2.13

CABET, E. (1989). *The Voyage to Icaria: a philosophical and social novel*. Moskva: Pravda.

DVOŘÁKOVÁ, Z. a kol. (2007). *Management lidských zdrojů*. Praha: C. H. Beck. 485 s. ISBN 978-80-7179-893-4.

EUROPEAN COMMUNITIES. (2009). Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses. *European Economy*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 978-92-79-11368-0.

GATZIA, D. (2012). The problém of unemployment. *Economics, Management, and Financial Markets*. New York: Addleton Academic Publishers, 7(2), ss. 36-54. ISSN 1938-212X.

HOLMAN, R. (2005). *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C. H. Beck. 539 s. ISBN 978-80-717-9380-9.

HOLMAN, R. (2008). *Základy ekonomie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 372 s. ISBN 978-80-717-9890-3.

HOLMAN, R. (2010). *Makroekonomie. Středně pokročilý kurz*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.

HRBKOVÁ, J. a kol. (2015). *Společenské vědy pro techniky: Ekonomie, právo, politologie*. Praha: Grada. 200 s. ISBN 978-80-247-9922-3.

HUBINKOVÁ, Z. a kol. (2008). *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada. 277 s. ISBN 978-80-247-1593-3.

JIRÁNKOVÁ, M. (2010). *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada. 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.

JUREČKA, V. a kol. (2017). *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada. 368 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

JUREČKA, V. a kol. (2018). *Mikroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada. 400 s. ISBN 978-80-271-2125-0.

KADEŘÁBKOVÁ, A. (2006). *Makroekonomická analýza*. Praha: VŠEM. 293 s. ISBN 978-80-867-3005-9.

KEŘKOVSKÝ, M. (2012). *Úvod do mikroekonomie s využitím prvků distančního studia*. Praha: C. H. Beck. 197 s. ISBN 978-80-717-9365-6.

KOCIANOVÁ, R. (2010). *Personální činnosti a metody personální práce*. Praha: Grada. 215 s. ISBN 978-80-247-2497-3.

KON, I. (1988). *Hledání vlastního Já (Osobnost a její sebeuvědomění)*. Praha: Svoboda. 275 s. ISBN 25-093-88.

KRČEK, T. (2020). Globální ekonomická recese: Přístupy a východiska. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny. 33, srovnávací studie č. 2.117. ISSN 2533-4131.

MORRIS, W. (2015). *Vesti niotkuda: Utopija*. Moskva: Librokom. 172 s. ISBN 978-5-397-04732-6.

PAUL, G. (2020). Interconnection between inflation and GDP dynamics at different phases of the industrial cycle. Nauchnye zapiski molodykh issledovatelei = Scientific notes of young researchers. Moskva: Financial University, 8(5), ss. 13-23. ISSN 2309-1193.

PLAMÍNEK, J. (2010). *Tajemství motivace – Jak zařídit, aby pro vás lidé rádi pracovali*. 2., doplněné vydání. Praha: Grada. 127 s. ISBN 978-80-247-3447-7.

PODAČINA, L., ARUTYUNYAN, K. (2018). Uslovija formirovanija kul'tury truda, kak faktora, okazyvjušeho vlijanie na úroveň i kačestvo žizni naselenija. *Strategija predprijetiya v kontexte povyšeniya eho konkurentosposobnosti*. Doněck: DNUET, 7, ss. 178-182. ISSN 2410-0013.

SAMOKHVALOV, A., MYAGKOV, A. (2015). Aspect unemployment problém in resource-efficient economic development of Russia. *Vestnik VGUIT*. Voronezh: VGUIT, 4(66), ss. 229-232. ISSN 2310-1202.

SIDOROVA, L., SLANCEHNKO, D. (2014). Vlijanije ekonomičeskoj situacii na cenoobrazovanije na rynke truda. *Society: philosophy, history, culture*. Krasnodar: Hors, 2, ss. 33-35. ISSN 2223-6392.

SOUKUP, J. a kol. (2018). *Mikroekonomie*. Praha: Management Press. 584 s. ISBN 978-80-726-1552-0.

STRATIJČUK, Y., SAVENKOVA, L. (2016). Bezrobotica – problema makroekonomičeskogo mastaba. Teoretičeskie podchody k izučeniju bezroboticy. Aktual'nyje voprosy ekonomičeskich nauk. Novosibirsk: CRNS, 54, ss. 102-110. Dostupné z WWW: <<https://cyberleninka.ru/article/n/bezrobotitsa-problema-makroekonomičeskogo-masshtaba-teoreticheskie-podhody-k-izucheniyu-bezrobotitsy>>.

ŠIROKÝ, J. (2008). *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. Praha: C. H. Beck. 301 s. ISBN 978-80-740-0005-8.

VYBÍHAL, V. (2013). *Mzdové účetnictví 2013: Praktický průvodce*. Praha: Grada. 464 s. ISBN 978-80-247-8383-3.

ŽÁK, M. (2010). *Hospodářská politika*. Praha: VŠEM. 210 s. ISBN 978-80-867-3004-2.

Internetové zdroje

ORLOV, D., POSTNIKOV, E. (2020). Krivaja Philipsa: infljacija i NAIRU v rossijskich regionach. Bank Rossii. [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <https://www.cbr.ru/Content/Document/File/115690/pc_reg.pdf>.

SAFRONCHUK, M. (2004). Infljacija i antiinfljacionnaja politika. Kurs ekonomičeskoj teorii. 5. vydání. Kirov: ASA, ss. 552-583. [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://mgimo.ru/upload/iblock/fc3/fc355a519e6c8181f1b13fe291725b17.pdf>>.

STUDME. (2021). Posledstvija indlyacii dlya ekonomiki. [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <https://studme.org/62615/ekonomika/posledstviya_inflyatsii_ekonomiki>.

AFP/THE LOCAL. (2019). Hartz IV: German court slaps down harshest sanctions against jobseekers. The Local.de: Germany's news in English. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.thelocal.de/20191105/cutting-benefits-to-uncooperative-welfare-recipients-partially-illegal>>.

AGE UK. (2020). Jobseeker's Allowance. © Age UK Group and/or its National Partners. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.ageuk.org.uk/information-advice/money-legal/benefits-entitlements/jobseekers-allowance/>>.

AVRAMOPOLUS, D. (2015). Evropa perezhivaet krupnejšij migraconnyj krizis so vremen II mirovoj vojny. *Radio Polsha*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://archiwum.radiopolsha.pl/6/137/Artykul/217350>>.

BOYD, A. (2013). Vashe parvo: JSA posobije po bezrobotice v Velikobritanii. *The Business Courier*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://thebusinesscourier.com/ru/vashe-pravo-jsa-posobie-po-bezrobotice-v-velikobritanii>>.

BYDŽOVSKÁ, M. (2015). Kořeny a průběh krize eurozóny. *Euroskop.cz*. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>>.

ČSÚ. (2012). Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti. *Český statistický úřad*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107>.

ČSÚ. (2021). Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produkthdp>.

ČTK. (2018). Německo bude mít příští rok opět rozpočet bez deficitu. Už pošesté v řadě. *Lidovky.cz*. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://www.lidovky.cz/svet/nemecko-bude-mit-pristi-rok-poseste-v-rade-rozpocet-bez-deficitu.A181123_141657_ln_zahranici_krku>.

DEUTSCHE BUNDESBANK. (2020). *Employment and labour market*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.bundesbank.de/en/statistics/economic-activity-and-prices/employment-and-labour-market/employment-and-labour-market-795472>>.

DW.COM. (2020). Posobije po bezrobotice v germanii: kto, skolko i kak dolgo poluchaet. *DW: Made for minds*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW:

<<https://www.dw.com/ru/пособие-по-безработице-в-германии-кто-сколько-и-как-долго-получает/a-54245645>>.

EC. (2018). *European Semester Thematic Factsheet: Active Labour Market Policies*. [online]. European Commission. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester_thematic-factsheet_active-labour-market-policies_en_0.pdf>.

EUROPARL.EUROPA. EU. (2020). Migrační krize v Evropě. Zpravodajství *Evropský Parlament*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170629STO78631/migra-cni-krize-v-evrope>>.

EUROSTAT. (2020). EU population in 2020: almost 448 million. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11081093/3-10072020-AP-EN.pdf/d2f799bf-4412-05cc-a357-7b49b93615f1>>.

EUROSTAT. (2021). General government deficit/surplus. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00127/default/table?lang=en>>.

EUROSTAT. (2021). *Job vacancies in number and % - NACE Rev. 2, B-S, quarterly data*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00172/default/table?lang=en>>.

EVROPSKÁ KOMISE. (2010). Sdělení Komise Radě: Posouzení opatření přijatých Spojeným královstvím v odpovědi na doporučení Rady ze dne 2. prosince 2009 s cílem odstranit nadměrný schodek veřejných financí. Brusel: Evropská komise. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010SC0880&from=EN>>.

GOV.UK. (2020). Sex ratios at birth in the United Kingdom, 2014-18. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/925066/Sex_ratios_at_birth_in_the_United_Kingdom__2014-18.pdf>.

GURKOV, A. (2019). V Germanii i evrozone – rezkoe ekonomicheskoe tormozhenije. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW:

<<https://www.dw.com/ru/в-германии-и-евроzone-резкое-экономическое-торможение/a-47236547>>.

ILO. (2004). Spravedlivaja globalizacija: sozdanje vozmožnostej dlya vseh. Ženeva: ILO. ISBN 92–2–415426–3. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.ilo.org/public/english/wcsdg/docs/reportr.pdf>>.

INDEXMUNDI. (2020). United Kingdom vs. Germany. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.indexmundi.com/factbook/compare/united-kingdom.germany>>.

KINKARC, S., BUSHUEV, M. (2012). Grmanija – primer usoechnoj ekonomiki v glazach OESR. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.dw.com/ru/германия-пример-успешной-экономики-в-глазах-оэсп/a-15744278>>.

LEAKER, D. (2020). A guide to labour market statistics. *Office for National Statistics*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/methodologies/aguidetolabourmarketstatistics>>.

MOLDIN, TEPPER. (2014). Velikobritanija i rkizic: kak nezamento obescenit' gosudarstvennyj dolg. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://www.cfin.ru/anticrisis/past_years/countries/gb.shtml>.

PÖTZSCH, O., RÖßGER, F. (2015). Germany`s population by 2060. Wiesbaden: Federal Statistical Office. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <https://www.statistischebibliothek.de/mir/servlets/MCRFileNodeServlet/DEMonografie_derivate_00001523/5124206159004.pdf;jsessionid=0EDFA73EBE669FB229AAED0566265526>.

STREZH, V., PARCHIMENKO, V. (2010). VVP, infljacija i bezrobotica. Nackolko oni vzaimosvyazany? *Ekonomika*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/11020/2/Strezh%2C_Parhimenko__FUA_2010%2C_1.pdf>.

SVĚTOVÁ BANKA. (2021). Germany. *The World Bank*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://data.worldbank.org/country/germany?view=chart>>.

SVĚTOVÁ BANKA. (2021). United Kingdom. *The World Bank*. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://data.worldbank.org/country/united-kingdom?view=chart>>.

TRADING ECONOMICS. (2021). Germany Government Budget. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://tradingeconomics.com/germany/government-budget>>.

TRADING ECONOMICS. (2021). United Kingdom Government Budget. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://tradingeconomics.com/united-kingdom/government-budget>>.

VÝZNAM-SLOVA.COM. (2020). *Význam práce*. [online]. [cit. 2020-10-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.vyznam-slova.com/práce>>.

EUROSTAT. (2021). Database by themes. [online]. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z WWW: <<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>.

AUDIT-IT. (2019). Inflyacija. [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.audit-it.ru/terms/accounting/inflyatsiya.html>>.

OALIB.CZ. (2020). Okunův zákon. [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.oalib.cz/openschool/mod/book/view.php?id=1810&chapterid=1507>>.